

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11, 1909

ԹԻՒ 50

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱՂԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳԻՐԱԿԱՆՆԵՐ

Խոստացող ձեռնարկ մը

Երկու հիւլէներուն պատմութիւնը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Տընտի կոյր հերոսը

Քրոջը կեանքին համար

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ամերիկեան Պորտը

Հնդկաստանի զարմնումը

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Նամակներ մայրերու

Կրթութիւնը ստիպողական հարկերու

հանդէպ

Հայ կեանքը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԻՍԻՍ ՏՍՏ

ԷԼՄԵՐ Է. ՊՐԱՌԻՆ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Ք. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՃԵԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

اوه دار هفته لى غزته — در سعادده بائيل هاوسده

ԱՅԵՏԱՐԵՐ

ՏԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԵԼԻԱՖՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեք

Հ. Ս. Պարսնյ

Յ. Դ. Գրիգորեան

Պատրէ Հասա, Սթամպուլ

Կ. Պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

H. K. KRIKORIAN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40

U. S. A. \$ 2

England Shils. 8

Other countries Frs. 10

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բժնեղին 40 ԴԶ.

Ամերիկայի համ. 2 ՏՈԼ.

Անգղիայի ,, 8 շիլինգ

Ռուսիայի ,, 10 ԳՐ.

Ինքնընտ. ,, 10 ԳՐ.

Ձեռքէ հասա 30 ԳՐ.

Մանուցման գիները

Հարկաւոր

Բնականորդադրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոփոխման վերաբերեալ ամէն զրութիւններ զրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարսնյ:

ԱՎԵԴԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly AVEDEPER, American Bible House, Constantinople.

ԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11, 1909

ԹԻԻ 50

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՆՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ,

Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Ե. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԽՈՍՏԱՅՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Զ. Մ. Ա.

ՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ հրատարակումէն ի վեր ականկառոյց կը սպասէինք ուսմին Հայերէն պարբերականի մը, որ եկե- ին ու կրօնքին շահերուն նուիրուած ըլլար ողջապէս: Կը զգայինք թէ իմաստուն վարիչ- ու խնամքին յանձնուած այսօրինակ հրատա- ութեան մը համար եղած պէտքը գերազանց քը մըն էր: Ահա այս պատճառով մեծ գոհու- ութիւնով կը յայտարարենք երեւումը Տաճարին, ու Կրօնա-Եկեղեցական Կիսամսեայ Հանդէս, իր խոստանայ լեցնել շատոնց զգացուած այս րասը: Մօտաւորապէս տարիուկէս է որ Հայ ովուրդը կ'անցնի այնպիսի փորձառութիւննե- մէջէն, որոնք օրուան գործերուն հասնելէ ուրիշ ունէ բանի համար շատ քիչ ժամանակ րամադրութիւն կը թողուն իրեն ըով: Օրա- թիւրը մեծաքանակ սպառում կ'ունենան իրենց անդակած լուրերուն պատճառով: Աղգին մեծ և եւոր խնդիրները ետեւ ձգուած են ու կը սպա- այն ժամանակին, երբ հանրութեան միտքը որաստ պիտի ըլլայ զանոնք վեր առնելու: Եթէ ը նշանները ճշգրէն հասկնանք՝ փոփոխութիւն տեղի ունենալ սկսած է: Հայ ժողովուրդին սրիս առաջնորդները սկսած են հասկնալ թէ նց առջեւ կարեւոր և լուրջ գործ մը կայ, և էն սկսած են հանդարտօրէն և առանց ցոյցի ատիւ կրթական, բարեսիրական և ընկերական խնդիրներուն վրայ, զորոնք կարելի է լուծել ուղղամիտ գործունէութիւնով և լուրջ

մտադրութիւնով: Շատհանցած առիթ պիտի ունե- նանք գրելու կեանքի այս նոր նշաններուն և ու- սումնասիրուած ծրագիրներուն վրայ: Միեւնոյն ատեն հաճոյքով կ'ողջունենք լրագրական եղբայ- րակցութեան մէջ մուտը թերթի մը, որ իր վրան առած նուիրական անունով և յայտարարած նպա- տակով վստահաբար բոլոր Հայերու ուշադրու- թիւնը և յարգալիր ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ: Մենք Տաճարի այս անդրանիկ թիւին վրայ քննա- կան տեսութիւն մը ընել չպիտի փորձենք, այլ միայն պիտի ըսենք որ անոր ընթերցումը առողջ տպաւորութիւն մը կը թողու ընթերցողին վրայ: Լուրջ է, բայց ոչ ձանձրալի, և իր պէսպիսու- թիւնը այն տեսակէն է, զոր պիտի ականալէինք բոլոր ժողովուրդէն հասկցուելու և սիրուելու սահմանուած բարձր կարգի թերթէ մը: Տաճարի բաժանումներն են. — Խմբագրական, Կրօնա-Ի- մաստասիրական, Մեկնական, Ար. Գրոց Բնա- կան պատմութիւն, Կրօնա-Գեղարուեստական: Այս վերջին բաժանումին մէջ կ'երեւան երկու գե- րազանցապէս հետաքրքրական հանգամանքներ: Առաջինն է սկսուածքը Նարեկացիի Աղօթամատ- եանին աշխարհաբար թարգմանութեան, զոր կա- տարած է կրօնական և պատմական նիւթերու վրայ ծանօթ գրող Յ. Մրմըրեան, իսկ երկրորդը՝ զետե- ղումը Գարեգին Վրդ.ի մէկ ողբերգութեան, Ս. Սահակ Պարթեւ կամ Արշակունեաց Թագաւորու- թեան Բարձումը վերնադիրով: Մենք չնորհաւո- րութիւններ և ջերմագին բարեմաղթութիւններ կ'ուղղենք Գարեգին Վրդ.ի յաջողութեան համար այս կարեւոր ձեռնարկին, որ ինչպէս կը հասկնանք

հմտութիւն և գրական կարողութիւն ցուցնելու համար չէ, այլ բոլոր Հայ ժողովուրդին բարոյական և հոգեւոր զարգացման համար: Տաճար դեռ չտեսնող մեր ընթերցողներուն օգտին համար կ'արտագրենք մաս մը Ն. Բարձր Սրբազնութեան, Պատրիարք Հօր, Օրհնութեան Գիրէն՝ խմբագրին ուղղուած: Այս Գիրը կը պատկերացնէ ոգին հազուադիւս ուսուցչի մը, որ Աստուծոյ նախախնամութիւնով իր ժողովուրդը առաջնորդելու կոչուած է այսքան տաղնապալի ժամանակ մը: Այս Գիրը կը բովանդակէ նաև իմաստուն խրատներ, որոնց ջերմապէս կը յուսանք թէ պիտի հետեւին Տաճարի ներկայ և ապագայ խմբագիրները: Եւ մանաւանդ այս Գիրը գեղեցիկ կոչ մըն է որով Աստուծոյ Խօսքին գերագոյն կարեւորութիւնը կը ցուցուի Հայ ժողովուրդին կեանքին համար:

«Երբ ընկերային ամէն երեւոյթ իր պատշաճ տեղը կու գայ գրաւել մեր գրական հրապարակին վրայ, կրօնականին ազատ շրջաբերումն ալ հոն՝ իր իրաւունքը պէտք է ունենայ, իրեւ հնագոյնն ու մարդկայինը այդ երեւոյթներուն:

«Եթէ դարաւոր հաստատութեան մը գոյութեամբը պարծող այդ իրականութիւնը կարենար վայելի իր երկրպագուներուն ներկայութիւնը նիւթական տաճարներու մէջ՝ ինչպէս էր երբեմն, թերեւս անոնց բեմերը բաւականապէս կատարելով պաշտօնը այն ձայնին՝ որ կրօնական զգացումները վառ պահելու նախանձախնդրութեամբ կ'երգէ ու կը խօսի: Բայց որովհետեւ քիչեր միայն Աստուծոյ տան այցելութենէն հաճոյք մը կ'ըզան այսօր, ու ան ալ ո՛չ անխառն այս կամ այն դժգոհ տպաւորութիւններէն՝ որոնց վրայ աւելորդ է հոս խօսիլ, գրաւոր Տաճարի դերն իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ անշուշտ՝ որոչ չափով մը՝ մեր ամալացած տաճարներուն սեմէն ներս հրաւիրելու համար որեւէ Հայ սիրտ՝ որ գիտէ բարախել աստուածային սրբութեան մը դիմաց, կամ որեւէ Հայ միտք՝ որ կրնայ իւրաքանչեւ այդ չէնքերու հըսկայ իմաստին մէջ:

«Սակայն կազդուելու համար մեր բարոյական տնտեսութեան մէջ պահպանուելիք կրօնական ուժը՝ հարկ չէ՝ զինել զայն մաքառումի զայրոյթով: Կրօնքը երբեք զինարան մը չէ՝ եղած մեր մէջ՝ սարսափ ազդելու համար անոնց որոնք կ'ուզեն կռուիլ իր գէմ, այլ ընդունարան մը անոնց համար որոնք աղէտալի վտանգներէ կը փախչին:

«Մեր եկեղեցին մանաւանդ՝ նախախնամական այդ հոգածութեամբ նուիրականացած՝ տիրացած է ցարդ մեր հոգիներուն, ու չինած է մեր մէջ կեանք

մը, առանց թելադրելու որ արհամարհենք այն բարձրութիւնները՝ ուր մարդիկ կրնան հասնիլ իրենց սեպհական ձգտումներով կամ քաղաքակիրթ աշխարհի մերթ յառաջ ու մերթ պղտոր հայեցողութիւններով:

«Կրօնաթերթի լաւագոյն ուղղութիւնը պէտք է ըլլայ հաշտ պահել Աստուծոյ Խօսքը մեր բարոյականին հետ. վասն զի այդ իմաստասիրութեամբ պիտի կրնանք «Ամօթ չհամարել Բրիտոսի Աւետարանը»՝ որուն պէտք ունինք յաւիտեանապէս:

«Մենք այդ Գիրքին ու անկէ ստացուած կենսականութեան շատ բան կը պարտինք: Անով ներարկուած է մեր երակներուն մէջ մարտիրոսութեան այն անսպառ կորովը՝ որ մեծագոյն դրուագն է կազմած մեր հին ու նոր պատմութեան, ու անով կանգուն կը մնան մեր տաճարները՝ որոց ամէն սպասները սրսկուած են մեր արիւնով: Այդ տաճարները նշանակն են մեր կեանքին, ու ապահովութիւնը մեր ապագային:

«Այս նահատակ ժողովուրդին ի տես՝ ո՛չ մէկ շրթունք՝ ինչ ամբարիշտ կախարդանքով ալ լեցուած ըլլայ՝ պիտի չհամարձակի դուրս թափել վարձկանի մը նզովքը... այլ Բաղամի նման՝ անթարգմանելի այլալուծի մը մատնուած՝ աչքերը փակ պիտի մըմնջէ:

«Ինչ գեղեցիկ են Քու Տաճարները...»

ՆՐԿՈՒ ՀԻՒԼԵՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Յ. Գ. Գ.

Ա.

Քեզի անծանօթ մէկուն կը պատահի: Անոր երբ քանի մը հարցումներ կ'ընես թուրքերէն լեզուով, քու հարցումներուդ գեղեցկապէս կը պատասխանէ: Կը հասկնաս թէ այդ անձը թուրքերուն կեանքին հետ առնչութիւն ունեցող մէկն է: Հայերէն հարցումներ կ'ընես, անիկա քու այս հարցումներուդ ալ կը պատասխանէ պերճ լեզուով: Կը հասկնաս թէ անիկա Հայոց հետ առնչութիւն ունեցած է: Վերջապէս կը հասկնաս թէ այդ անձը տեղեակ է Անդղիերէն, Գաղղիերէն, Գերմաներէն և ուրիշ լեզուներու: Գրիչ և վրձին կ'առնէ և գեղեցիկ պատկերներ կը գծէ, դաշնամուրին զուլար կ'անցնի և հոյակապ եղանակներ կ'ածէ: Արդ այս բաներէն կ'եղբարկացնես այս մարդուն կեանքին ընդարձակութիւնը: Բոլոր այս իրողութիւններէն կը կարգաս անոր անցեալին պատմութիւնը:

Եւ հիմա մեր առջեւ պիտի առնենք երկու պզտիկ հիւլէներ, զանոնք պիտի հարցաքննենք և

պիտի աշխատինք անոնց ղինչութեան և ներքին կեանքին տեղեկանալ:

Ասոնց առաջինն է թթուածինին հիւլէն, կ'առնենք կաթիլ մը ջուր, զանիկա մասերու կը բաժնենք, և բաժնելու այս գործը շարունակելով վերջապէս ջուրի այնպիսի փոքրիկ կաթիլի մը կը հասնինք, որ եթէ զանիկա ալ բաժնելու ձեռնարկենք, այլ եւս ջուր չի մնար մէջտեղը, այլ՝ երկու ջրածին և մէկ թթուածին կոչուած կազի հիւլէները: Թթուածինի այս հիւլէն տարր մըն է որ սակայն աչքով չի տեսնուիր և ձեռքով չի չօշափուիր: Հիմա հարցաքննենք այս հիւլէն, և անոր արկածները և տեսած գործերը հետազօտելով աշխատինք հասկնալ անոր կարողութիւնները և ներքին կեանքը:

Այս հիւլէն եթէ այսինչ աստիճան ջերմութեան կամ ելեկտրական հոսանքի մէջ ջրածինի հիւլէներուն հալի, կը միանայ ջրածինին երկու հիւլէներուն հետ և իբրեւ ջուր երեւան կու գայ, և ջուրին բոլոր ծառայութիւններուն մասնակցելով կը կատարէ իր պարտականութիւնը: Այս հիւլէն երբ ուրիշ տարրերու պատահի, անոնց հետ ալ այլ և այլ համեմատութիւններով կը միանայ և բոլորովին տարբեր բաներու յատկութիւնները կը յայտնէ: Այնպէս որ երբ միանայ երկաթի, բնածուխի, արծաթի և ուրիշ տարրերու հետ, անոնց յատկութիւնները կը ձանչնայ և ըստ այնմ կը վարի: Երբ իբրեւ ջուր գետնին վրայէն վազէ և բուսականներու պատահի, անոնց ալ լեզուէն կը հասկնայ և անոնց հրաւէրին պատասխանելով անոնց հետ կը հաղորդակցի: Անոնց յատուկ հաշիւներով և մեթոտներով կը գործէ: Կրնայ ծառին տալ զօրութիւն, տերեւին կեանք, ծաղիկին գեղեցկութիւն: Մինչ օրին մէջ կը թռչի կ'երթայ և կենդանիներու կը պատահի, անոնց ռնգունքէն ներս մտնելով, անոնց պահանջին համաձայն թռքերէն կ'անցնի և արեան հետ կը խառնուի: Արեան մէջ կը ծառայէ ոյժ հաղորդելու, երեսին և այտերուն մէջ՝ գեղեցկութիւն, մասններուն և ջիղերուն մէջ՝ զգացում և շարժում: Մարդուն մարմնային կազմութեան մէջ կը մտնէ: Հոն հազարումէկ տեսակ ծառայութիւններ մատուցանելէ ետքը ուղեղին կ'երթայ, և հոն խորհելու գործին կը մասնակցի: Բուսականներուն մէջ, ջիղերուն մէջ, մարմնին միւս մասերուն մէջ, և նոյն իսկ իրմէ հարիւրաւոր միլիոն մոլոններով հեռու գտնուող արեւին և աւելի հեռու աստղերուն բնութեան և շարժումներուն միշտ միեւնոյն համեմատութեամբ, միեւնոյն հաշուով և միեւնոյն նպատակներու համար կը ծառայէ: Աոյն փոք-

րիկ հիւլէն տիեզերքի բոլոր տարրերուն լեզուէն կը հասկնայ, անոնցմէ ոմանց հետ կը հաղորդակցի, ոմանց հետ հաղորդակցիլ կը մերժէ:

Արդ մենք այս փոքր հիւլէն բոլոր տարրերուն, բոլոր ոյժերուն, բոլոր բաղադրութիւններուն յատկութեանց տէր փոքրիկ տիեզերք մը պիտի անուանենք: Այս հիւլէն է «Իրոտոյ» (փոքրիկ աշխարհ) մը: Իր մէջ երկաթին, ջուրին, բնածուխին, ելեկտրականութեան, լոյսին, հանքերուն, երկրին, արեւին, աստղերուն, եթերին և ամբողջ տիեզերքին յատկութիւններն ունեցող գոյակ մըն է:

Այս հիւլէն կը ցուցնէ նաեւ հետքերը մտային տարրերուն, որպիսի են չափաբերութիւն, կարգաւորութիւն, նպատակ, գեղեցկութիւն: Երբ կը հաղորդակցի իր տեսակէն եղող ուրիշ հիւլէներու և կամ ուրիշ տարրերէ եղող հիւլէներու հետ, միշտ օրէնքի վրայ, միշտ կանոնի վրայ, միշտ նպատակներու համաձայն կը գործէ: Իր գործերուն մէջ միշտ մտքի և հանձարի նշաններ կը ցուցնէ: Ուստի պարտիմք ըսել թէ այս հիւլէին մէջ կայ միտք, խելք և հանձար:

Աւելին կայ: Այս հիւլէն կը թուի թէ ինչպէս որ իր շուրջ գտնուած ուրիշ տարրերու հիւլէներուն բնութեան և լեզուին տեղեկալ է, տեղեկալ է նաեւ տիեզերքի ամբողջ կազմութեան, կարգաւորութեան և տնտեսութեան: Ինչպէս որ մասերուն հետ ներդաշնակ և համաձայն կ'ընթանայ, ընդհանուր ծրագրին հետ եւս համաձայն է: Երբեք չի գտնուիր այնպիսի ընթացքի մը մէջ որով եղծանի տիեզերքին ներդաշնակութիւնը, և մինչ համայն արարածը բարեշրջութեան ճամբուն մէջ յառաջ կ'ընթանան, կարծես իւրաքանչիւր հանգրուանի մէջ միշտ զիտակ ըլլար այդ բարեշրջութեան քայլերուն, թէ՛ անոր հետ համաձայն կը գործէ և թէ՛ կը ծառայէ այդ բարեշրջութեան: Արդ պիտի ըսենք թէ այս հիւլէին մէջ կայ և կը գործէ տիեզերքը կառավարողը, այսինքն Աստուած:

Բայց այս եզրակացութիւնները ո՛չ ապաքէն տարօրինակ են և անհեթեթ: Փոքրիկ, անտեսանելի ըլլալու աստիճան փոքրիկ, հիւլէի մը մէջ ի՞նչպէս կրնայ բովանդակիլ տիեզերքը, անկենդան, անհոգի նիւթի մէջ ի՞նչպէս կրնայ գտնուիլ միտք, խելք: Արարածը ի՞նչպէս կրնայ պարունակել Արարիչը:

Բայց չմոռնանք սա ճշմարտութիւնը թէ ոեւէ գոյակի բնութիւնն ու զինչութիւնը ստիպուած ենք անոր գործերէն հասկնալ: Եթէ սա թթուածինի հիւլէն ուրիշ տարրերու հետ միաբանելով կրնայ գործել, ինչո՞ւ չըսենք թէ կը բովանդակէ միւս

ընդ որ տարրերուն յատկութիւնները, եթէ իր գործերուն մէջ ճշմարտութիւն, կարգ կանոն, հաշիւ և մտային ուրիշ տարրեր կը ցուցնէ, ինչո՞ւ չըսենք թէ խորհող միտք մը կայ անոր մէջ: Եթէ անիկա համայն տիեզերքի տնտեսութեան համաձայն եղանակով մը կը գործէ, ինչո՞ւ չըսենք թէ անոր մէջ կը գործէ տիեզերքին միահեծան Վարիչը, Բայց ենթադրենք թէ չուզեցինք այս հիւլէին նկատմամբ յիշեալ գաղափարները հաստատել: Շատ աղէկ: Ինչ պիտի ըսենք: Պիտի ըսենք թէ թթուածինի հիւլէն պարզ և անատակ կէտ մըն է, միտքէ զուրկ զօրութիւն մը, առանց Աստուծոյ նիւթ մըն է: Տեսէք, այն ատեն ինչ անհեթեթ խօսք ըսած պիտի ըլլանք: Ըսած պիտի ըլլանք թէ անատակ հիւլէ մը բաղադրութեան մտնելով կը գործանայ, միտքէ զուրկ ոյժ մը գաղափար կ'արտայայտէ, առանց Աստուծոյ գոյակ մը տիեզերքին ծրագիրը և բարելոյթութիւնը յառաջ կը բերէ: Բուն այս է ահա անհեթեթ խօսքը: Ասիկա ոչինչէն նիւթ գոյացնելու ցնորքն է: Եթէ իւրաքանչիւր հիւլէի մէջ ամբողջ տիեզերքը, իւրաքանչիւր շամանդաղի մէջ միտք, խելք, և նիւթին իւրաքանչիւր մասնիկին մէջ Աստուածային ներկայութիւն չի կայ, երբեք չենք կրնար հասկնալ կամ մեկնել տիեզերքին և ոչ մէկ հիւլէն:

Ապա ուրեմն, լուրը զոր կու տան այս թթուածինի հիւլէն և նոյն խել բոլոր տարրերուն հիւլէները, սա է թէ սա նիւթական տիեզերքն է զրութիւն (system) մը որուն մէջ կայ միտք ու խելք, և այս միտքն է Աստուած:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

«Ե զիս իմ բարձր տեղերուն վրայ պիտի պտըտցնէ» Ամբ. Գ. 19: Ան որ հանգստացէր է՝ թող ձորերու և հովիտներու մէջ թափառի, իսկ ան որ կազդուրիչ օդ և ներշնչող տեսարաններ կը բաղձայ՝ պէտք է սարերն ի վեր մագլցի: Ամբակում մարգարէն կը գոհանայ Աստուծմէ, որ իրեն դժուար գործեր զիմագրաւելու կարողութիւն տուաւ:

Լուրը խորհրդածութիւն պահանջող գրականութիւն մը, այսինքն վեհ մտածումներու գրականութիւնը, փնտռել աղէկ է: Անտարակոյս ժամանակներ կան որ յոգնած ուղեղը հանդիստ կ'ուզէ. այսպիսի ժամանակներ յարմար են այնպիսի պատմութիւններ որոնք մեր մտածութեան դադար կու տան: Այսպիսի ատեններ վաստակած հոգին քնաբաղձ կ'ըլլայ ու Թէքլըրի «գիշերագոտակ» անուանած ընթերցումներուն կը փափաքի: Բայց թեթեւ ու զիւրիւն գրականութիւնով մը ապրիլ շարունակաբար

տկարամտութիւնը քաջալերել կը նշանակէ: Գիրքերը գործիքներ են երբեմն ու մենք մեր գործին յարմարագոյն գործիքները կը նախընտրենք: Գիրքերը բարեկամներ են երբեմն և մենք պէտք է ընտրենք բարեկամներ, որոնք կը ներշնչեն մեզ բարձր մտածումներ և ազնիւ ջանքեր: Մէկը կըրնայ իր բարեկամները իր ընտելութեան համեմատ ընտրել, բայց ոչ ինքնասէր անկողութիւն մը գոհացնելու համար: Եթէ մէկը վէպ կ'ուզէ՝ Աքոթ, անհեթեթութիւններով խառն զուարթախոսութիւն՝ Տիքընդ, մարդկային բնութեան թատերական կերպով արտայայտուած վերլուծումը՝ Շորձ Էլլըթ, երգիծանքով երանգաւորուած պատկեր՝ Թէքլըրի, հեւ ի հեւ արկածախնդրութիւններ՝ Սթիվենսըն կրնայ կարգաւ: Բայց ինչո՞ւ զուրդ գոցել երեսին այս տեսակ բարեկամներու, որոնք իրենց ընկերութիւնը կը մատուցանեն մեզ, և դժբաղ հիւրնկալել խել մը անանուն դատարկապորտներ, որ պարզապէս ժամանակի գող են: Ներկայ ժամանակներ ամէն ընթերցում և սերտողութիւն դիւրին ընելու միտում մը կայ: Անորայ մամուլին շաղակրատ լուրերը, զորոնք այսօր կ'որոճանք ու վաղը կը մոռնանք, գոյէճի դասընթացքին մէջ կակուղ պատառներ փնտռելը և զանոնք օրուան պահանջներուն յարմարցնել ջանալը այս վնասակար սովորութեան օրինակներն են: Իմաստուն մարդը գրականութեան բարձունքները ելլել կը նկրտի, կը ջանայ չլքիլ Հոմերոսի, Շէքսպիրի, Տանթէի, Պրատենինկի և Հոթորնի հետ, որոնք զինքը իր ընթերցումներուն մէջ մտածութիւն ալ խառնել կը ստիպեն: Գերման առակ մը կը յայտնէ թէ ընթերցումը չմտածելու պատճառանք մըն է, ինչ որ իրողութիւն է շատ մը ընթերցումներու համար:

Սուրբ Գիրքին արժէքն ալ — կը յուսամ պահպանողական ընթերցողս իբր միակ արժէք չհասկնար — մեզ մտածելու մղելն է: Սուրբ Գիրքը բարձր հոգիներու գրականութիւն մըն է: Անոր պարզած ընդարձակ տեսութեան համար մեր ըրած վնասը լուրջ մտածումն է: Ես Պօզոսի գրութիւնները նոյն պատճառներով կը սիրեմ, որով կը սիրեմ Պրատենինկը. երկուքն ալ դժուարահասկանալի են: Երբ ընկոյզը կոտրենք, միջուկը համեղ է: Անտարակոյս Սուրբ Գիրքի մէջ զիւրահասկնալի տեղեր կան, բայց այդ պարզ կամ պարզ կերպով պատմուած փորձառութիւններն ալ պարզ ընթերցողէ աւելի ուսումնասիրողին առատ մտածութեան նիւթ կը հայթայթեն:

Մարդ մը կրնայ գոհանալ Աստուծմէ իր անձնական բարեկամներուն համար, որոնց ներկայութեամբ

թիւնը զինք եռանդնալից գործունէութեան ու բարձր մտածումներու կը մղէ: Միայն երկու տեսակ մարդիկ կան, որոնց հետ մտերմանալ կ'արժէ, — անոնք, զորոնք կրնանք ներշնչել և անոնք՝ որ մեզ կրնան ներշնչել: Մարդ մը ոչ միայն կը ճանչցուի իր ընկերներէն, այլ և անոնցմէ կ'առնէ իր նկարագիրը: Գրիստոս մաքսաւորներու և մեղաւորներու բարեկամ էր, որովհետեւ անոնց հետ եղած ժամանակ բարձր ուրախներու մէջ կ'ապրէր: Ստորին կեանք անցնողներու հետ ստորին կեանք անցնել անոնց բարեկամութիւն ընել չէ, այլ թշնամութիւն: Երբ մէկը իր շուրջիններէն բարձր կեանք մը կ'ապրի՝ երբեմն զիտակցաբար, երբեմն անզիտակցաբար շուրջինները բարձրացնել կը նկրտի, կամ երբ իր շուրջինները կ'ապրին այն բարձր կեանքը ու ինք կը ջանայ անոնց կեանքը իւրացնել, այս երկու պարագային ալ այդպիսի մէկը ազնիւ գործունէութեան մը մղուած կ'ըլլայ: Թէ՛ աշակերտը, թէ՛ ուսուցիչը երկուքն ալ օժտուած կ'ըլլան տրուած կրթութիւնէն և թերեւս մէկը միւսէն ոչ աւելի: Բայց բարեկամ ընտրել այնպիսիներ, որոնք մեր կեանքը պիտի հեշտացնեն և որովհետեւ միմիայն պիտի հեշտացնեն մեր կեանքը, մեր վատթարացումը վճռել է:

Ինչ որ ճշմարիտ է բարեկամներու մասին, ճշմարիտ է նաեւ գործերու մասին. զիւրիւնէն խուսափէ ու դժուարը ընտրէ: Փառասիրութիւն մը կայ որ ամենաբարձր, ամենայարգելի ու լաւ վճարուած պաշտօնը կը փնտռէ: Խեղճ փառասիրութիւն մըն է այս, բայց փառասիրութիւն մըն ալ կայ որ ամենաբարձր գործը կը փնտռէ. ազնիւ ու բարձրացնող փառասիրութիւն մըն է այս: Այս սկզբունքով էր որ Կառավարիչ Թէֆթ մերժեց Բարձրագոյն Դատարանի անդամակցութեան աթոռը և ուղեց Փիլիպպեան Կղզիները մնալ բնիկներուն ծառայելու համար: Այս սկզբունքով էր որ Պիլքլի Պրէնթ մերժեց Ուաշինկթընի երկրապետութեան հրաւերը՝ նուիրելու համար իր կեանքը կէս-հեթանոս հասարակութեան մը մէջ՝ Գրիստոսի Եկեղեցին հաստատելու և Գրիստոսէական կեանքը զարգացնելու դժուար ու ապերախ գործին: Այս երկու օրինակներուն մէջ ալ հրապուրիչ պաշտօնը մերժուած ու աւելի բարձր պաշտօնը գերադասուած է: Ծոյլ մարդը բան մը ընել չուզեր, բայց անփոյթ մարդը չուզած ընել չուզեր: Անփութութիւնը երբեմն անձնասէր գործունէութիւն մըն է: Երջանիկ է այն մարդը որ մասնաւոր հաճոյք կը գտնէ դժուար ու անհաճոյ գործեր ստանձնելու և զանոնք կատարելու մէջ: Բարեկամ մը ունիմ որ կ'ըսէ, «Եթէ

սիրած բանդ չես կրնար ընել, ըրած բանդ սիրէ»: Ահա այս է իրապէս յաջողած կեանքի մը գաղտնիքը: Մէկը կեանքին մէջ զիւրին բաներ ընել կը կոչուի, թող ատոնք ընէ գոհ սիրտով: Բայց երբ բախտը կը հրաւիրէ զինք այն տեսակ ծառայութեան մը որ դժուար է ու ճախողուածը հաւանական՝ թող շնորհակալ ըլլայ Աստուծոյ, որ զինքը բարձր տեղեր պտըտիլ կոչած է ու վստահի Անոր՝ այդ գործը կատարելու համար տալիք կարողութեան:

Մենք հոգեւոր փորձառութիւններու մէջ ալ բարձր տեղեր փնտնենք: Չմոռնանք որ մենք չենք տարուբերի, այլ կը մաղցինք: «Ու իմ ոտքերս եղնիկի ոտքերուն պէս պիտի ընէ, և զիս իմ բարձր տեղերուս վրայ պիտի պտըտցնէ»: Ատեն մը Յակոբի Աստուծոյ հետ մենամարտելուն վրայ քարոզ մը լսեցի, որ հոգիս մէջ ըմբոստութիւն մը յառաջ բերաւ: Այդ քարոզով սա ազդեցութիւնը կը տրուէր թէ Աստուած հետը վարուելու համար խիստ էր, թէ այն ժայռ մըն էր որ կրնար աղբւր ցայտեցնել, բայց պէտք էր առանց յղանելու, շարունակաբար զարնել: Ես սուրբերու փորձառութիւնը և Սուրբ Գիրքին վարդապետութիւնները այդպէս չեմ ըմբռներ: Աստուած զիւրաւ կու տայ, բայց մենք դժուարաւ կ'ընդունինք: Հոգեւոր ճաշակը անմիջական պահանջ է: Մենք ազօթքի մէջ յարատեւութիւնով պէտք է սպասենք, ո'չ թէ որովհետեւ Աստուած շնորհելու մէջ ուշացող է, այլ անոր համար որ մենք ընդունելու համար ուշացող ենք: Այսպէս ազօթելու որոշում պէտք է, «Փորձէ զիս, ով Աստուած, ու գիտցիր իմ սիրտս. զիս քննէ ու գիտցիր իմ մտածումներս», և նայէ թէ արդեօք չար ճամբու մէջ եմ, և զիս զէպի յաւիտենական ճամբան առաջնորդէ»: Գիտուս տալանապաներու մէջ ազօթեց մինչեւ քրտինքի խոշոր կայլակներով թրջուելու աստիճան, ո'չ թէ որովհետեւ իր Հայրը մտիկ ընել չէր ուզեր, այլ անոր համար որ իր մարմինը բարձրանալու տկար էր: Անոր աշակերտները հանդիստ էին և քնացան, իսկ ինք տալանապաներու մէջ՝ ու բարձր տեղեր կը պտըտէր թէ՛ այն ատեն, թէ՛ ալ յաջորդող չարչարանքին մէջ: Ամբակումի բարձր տեղերը կարելի է հասնիլ միայն «տիրութեան զիշերէն ու վտանգի ուղիէն»: «Թէեւ թզկնին ընծիւղ չտայ, ու որթիւրու վրայ պտուղ չըլլայ, և ձիթենիին բերքը ստէ, ու արաքերը կերակուր չտան, և փարախէն ոչխարը կտրի, ու գոմերու մէջ արջառ չըլլայ, սակայն ես Տէրոջմով պիտի ցնծամ, իմ փրկութեանս Աստուծովը պիտի ուրախանամ»: Ուրախ ըլլալ երբ Աստ-

ուած մեզ մեր հանգիստ տեղերէն դուրս կը հանէ եւ կը ստիպէ պտրտիլ այն բարձր տեղերը, ուր պիտի կրնանք քալել եթէ ինք մեզի ընկերանայ — ահա այս է հոգեկան բարձրագոյն փորձառութիւնը:

«Շնորհակալ եմ Բեզմէ որ բոլոր ուրախութիւններս ցաւերով խառնուած են, որ ստուերներ կ'իյնան ամենափայլուն ժամերուս ալ վրայ, որ փուշեր կը մնան, այնպէս որ երկրաւոր բարիքներ իմ առաջնորդս միայն ըլլան, ո՛չ թէ զիս կաշկանդող շղթաներս» Լայփն Էյլը:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՏԸՆՏԻԻ ԿՈՅՐ ՀԵՐՈՍԸ

ՍԿՈՎՏԻՈՅ ՏԸՆՏԻԻ գիւղաքաղաքին մէջ կ'ապրի խեղանդամ, կոյր հերոս մը, որ ամէնուն կողմէ կը սիրուի ու կը հոգացուի, ինչպէս կը հոգացուի ընդհանրապէս բոլոր հաշմանդամները: Բայց այս հանրածանօթ է Տընտիի Կոյր Հերոսը անուենով ու այս տիտղոսը յարմարապէս կը պատշաճի իրեն:

Քանի մը տարի առաջ, իրիկուն մը, երբ երկու ճամբորդներ դէպի Տընտի կը մօտենային տեսան թէ ճամբու վրայի պզտիկ հիւղակ մը բռնկելու վրայ էր: Պատուհաններէն ու բաց դռնէն մուխ կ'ելլէր ու մօտերը ոչ մէկը կ'երեւէր: Մարդիկը աճապարեցին թէեւ, բայց մինչեւ որ հասան տնակին դուռն ու երդիքը արդէն բռնկած էին: Ներս խուժեցին ու գետնին վրայ փռուած կին մը ու մանուկ մը գտան, զորոնք մարդոցմէ մէկը դուրս հանեց, մինչ միւսը ուրիշ սենեակ մը փութաց: Յետոյ երկու ընկերներ վերի յարկը ելան խորհելով թէ ազատուած կինը և մանուկը վերի յարկէն իջած կրնան ըլլալ: Երբ վեր ելան, մարդ մը տեսան որ բռնկած գերան մը կը բռնէր ուսերուն վրայ՝ արդելու համար անոր անկումը մահճակալին վրայ քնացող երկու մանուկներուն վրայ: «Տղա՛քը» պոռայ մարդը, երբ տեսաւ երկու նորեկները: Ազատարարները երկու պզտիկները ու մարդը դուրս հանեցին: Զարմանալի է որ Տընտիի ընակիրները հաճոյք կը զգան յարգելով Սէնտի Միշէլը, որ այնչափ գէշ կերպով այրած էր որ իր աչքերը կորսնցուց և բոլոր կեանքին մէջ խեղանդամ մնաց:

ՔՐՈՋԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԿԵԱՆՔԻ լաւագոյն կողմերու փայլուն պատմութիւններուն մէջ անպակաս են եղբայրական աշխիւ քաջագործութիւններ, որոնք

քոյրերու կեանքը փրկելու համար կատարուած են: Շիրազիցի Լէօ Տոհրթի անունով պատանի մը իր այրած ձեռքերն ու թեւերը կը դարմանէր: Այդ այրուցքները ստացած էր քրոջը կեանքը ազատելու համար ըրած հերոսական ու յաջող ջանքերու առիթով: Քոյրը, Լիւսի, հազիւ երեք տարեկան, դիպուածով իր զգեստը բռնկեցուց: Այդ պահուն Լէօն զատ մէկը չկար անոր մօտ: Լէօ օդնութեան ուրիշ միջոցներու վրայ չխորհեցաւ, որովհետեւ մինչեւ այն ատեն չատ ուշ պիտի ըլլար սիրական քրոջը կեանքը փրկելու համար, այլ սկսաւ պատու տել քրոջը հազուատները, առանց նկատի առնելու իրեն ըլլալիք մնասը և այնպէս արագ ու յաջողապէս գործեց որ իր սիրելի քրոջ կեանքը ազատելու մեծ երջանկութիւնը ունեցաւ:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊՈՐՏԸ

(Միւլտիփոֆ ՃԵՐԵԼ)

Ամերիկեան Պորտի պաշտօնական առաջին ժողովը դուրսբեցաւ 1810 Սեպ. 5ին, երբ հինգ Քրիստոնեայ այրեր, չորս եկեղեցական և մէկ աշխարհական, ժողովուեցան փոքր մահճէնի սեղանի մը շուրջ Տր. Նոա Փորթլըրի տան հիւրանոցին մէջ ի Ֆարմինկթըն, Բընէթիքթ: Ընկերութիւնը կազմուած էր նախընթաց Յունիսին ի Պրէտֆորտ, Ժողովական եկեղեցիներու Մասաչուսեցի ընդհանուր ընկերակցութեան կողմէ: Այս կազմակերպութեան նպատակն այն էր որ «խոտի դէզերու քով գտնուած երիտասարդները» և ուրիշներ, որոնք անոնց հետեւած էին օտար միսիոնարական դաշտերու մէջ, ղրկուէին սահմանաւոր հեղինակութեամբ և երաշխաւորեալ նպաստով: Այսպէս եղաւ Ամերիկեան Պորտի սկզբնաւորութիւնը: Հինգ մարդէ բաղկացեալ այդ խումբէն ծագում առին քառասունհինգ ընկերութիւններ, որոնք կազմակերպուած են Աւետարանը օտար երկիրներու ժողովրդոց տանելու համար: Այսօր այս ընկերութիւններն ունին 5,117 միսիոնար, կը գործածեն 27,319 բնիկ քարոզիչներ և դործիչներ, կը գրաւեն 11,515 կայաններ, կը բովանդակեն 672,103 եկեղեցւոյ անդամներ, և ամէն տարի գրեթէ 100,000 նոր անդամներ կ'աւելնան, ամէն տարի աւելի քան 9,000,000 տոլար դրամ կը հաւաքեն, և բաց աստի ընդհանուր Քրիստոնեաները 1,564,981 տոլար կը նպաստեն:

Ամերիկեան սոյն ընկերութիւնները օժանդակած են ամէն երկրի, և դարու մը աշխատութե-

նէ և փորձառութենէ ետքը Պորտը կրնայ պարծիլ թէ Քրիստոնէական առաքելութիւններու դատը այնպէս լիովին հաստատուած է որ մեծ յոյս կայ թէ աշխարհ վերջապէս Քրիստոսի պիտի բերուի։ Ամերիկեան Պորտը ևս ունի քսան ուրոյն առաքելութիւններ Հնդկաստանի, Չինաստանի, Ճափոնի, Թուրքիոյ, Ափրիկէի, Սպանիոյ, Աւստրիոյ, Մէքսիքոյի և խաղաղականի կղզիներուն մէջ։ Կան 583 միայուն միսիոնարներ և 52 օգնականներ։ Անոնք կը գրաւեն 107 կայաններ և կ'ուսուցանեն ու կը քարոզեն այլեւայլ լեզուներով։ Անոնց կը գործակցին 4,564 բնիկ քարոզիչներ, վարժապետներ և թոշակաւոր ուրիշ գործիչներ։ Բնիկ եկեղեցիները որոնք ինքնապահ են, իրենքդիրենք կը կառավարեն և իրենքիրենցմէ ծաւալող ըլլալու ընթացքին մէջ կը գտնուին, 584ի հասած են, և ունին 73,761 հաղորդականներ և 132,119 յարողներ։ Անցեալ տարի եկեղեցւոյ անդամներուն վրայ աւելցան 5,914 անձեր։

Ամերիկեան Պորտ աշխարհի մէջ միսիոնարական դպրոցներու ամէնէն ընդարձակ դրութիւնը հաստատած է, և տարին 70,000 աշակերտներ կ'ունենայ։ Դպրոցները սապէս կը դասակարգուին. Աստուածաբանական և պաշտօնեաներ պատրաստող ճեմարաններ 15, գոլէճներ 15, բարձրագոյն դպրոցներ 144, հասարակ դպրոցներ 1,309։ Ունի նաեւ 71 հիւանդանոց և դեղարան կարող բժիկներու և կիրթ հիւանդապահներու խնամքին ներքեւ։ Արհեստներու վարժութիւնը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ։ Արտասահմանի դաշտերուն համար կրօնական հրատարակութեանց թարգմանութեան և տպագրութեան գործը ինքնին հսկայական ձեռնարկ մըն է։

ՀՆԻԿԱՍՏԱՆԻ ԶԱՐԹՆՈՒՄԸ

(Միւլտիլինգ շէքլը)

Ի տես անհանդարտութեան որ կը տիրէ Հնդկաստանի մէջ, հետեւեալ քաղուածը ուղերձէ մը որ խօսուած է Ամերիկեան Պորտի մէկ ժողովին մէջ, այդ մասին լուսաբանութիւն կու տայ և լի է խրախոյսով։ Ուղերձը խօսած է Մատուրա Առաքելութեան միսիոնարներէն Մր. Էտի.

Հնդկաստանի ներկայ անհանդարտութիւնը նոր կեանքի նշան է։ Հետեւանք է նոր քաղաքակրթութեան և հնոյն պայքարին, նոր ճշմարտութեան խմորացումին, նոր յաջողութեան խմոր. նոր գինի է որ կը դործէ ընկերային և կրօնային սովորութիւններու գինիի հին տիկերու մէջ։ Յետաշրջական, օտարամերժ և հակաքրիստոնէական է։ Նշան է թէ հին

կարգերը կը քայքայուին կը լուծուին, թէ կը լուծուին դասակարգերը և թէ նոր կեանք կը մտնէ ներս։ Համայն Հնդկաստան կ'արթննայ հիմա և առնոր զարթնումը երկակի արդիւնք ունի։ Կը ցուցնէ թէ Քրիստոնէական եկեղեցին մեծ հունձը մը պիտի ունենայ, և թէ աւելի հզօր հակահարուած մը տեղի պիտի ունենայ Հնդկաստանի և ոչ-Քրիստոնէայ երկիրներու մէջ։

Ուր որ ալ դառնաք, այս նոր կեանքը ի յայտ եկած կը տեսնէք։ Վերջին վայրին մէջ, ուր աշխտեցայ հարաւային Հնդկաստան, այսինքն ի Թրավէնքոր, ամէն գիշեր կ'ունենայինք հազար Քրիստոնէայ ունկնդիրներ որոնք կու գային տեղային եկեղեցիէ մը։ Երկու սերունդ առաջ այս մարդիկը նուաստացած գերիներ էին և Սատանան կը պաշտէին։ Այն ատեն կրնայիր այդ մարդ մը գնել 3 տոլարով կամ կին մը՝ 2 տոլարով, և իրաւունք կ'ունենայիր ծախել կամ սպաննել զանոնք եթէ ուղէիր։ Անոնք չէին կրնար 100 քայլէ աւելի մօտենալ դատարանին կամ վաճառանոցին։ Կիրքերուն թող չէր տրուեր որ վայելուչ կերպով հագուէին։ Անոնք կը ծախուէին իրենւ գերիներ հողին հետ։ Այսօր Թրավէնքորի մէջ 70,000 Քրիստոնէաներ ունինք մեր ժողովական եկեղեցիներուն մէջ, զգեստ հագած և իրենց խեղճ գլուխը։ Կան գոլէճներ, հիւանդանոցներ, դպրոցներ և լուսաւորեալ քաղաքակրթութեան մը բոլոր հաստատութիւնները։ Թրավէնքորի 3,000,000 բնակչութեան մէջ չորս մարդէն մէկը արդէն Քրիստոնէայ է։ Զգացումներս կը շարժէին Քրիստոնէայ ունկնդիրներու այն մեծ բաղմութիւնը տեսնելով, հազար հոգի ամէն գիշեր, որոնք քիչ ժամանակ առաջ խաւարի մէջ կ'ապրէին և դիւապաշտ էին։ Մենք մօտեցաւ միութիւն մը կազմեցինք Հարաւային Հնդկաստանի մէջ բոլոր Քրիստոնէաներէն — թէ՛ ժողովական թէ՛ երիցական, Ամերիկայի, Անգղիոյ և Սկոտլոյ առաքելութիւններէն — որոնց թիւը կը հասնի 150,000ի, և կը կոչուի Հարաւային Հնդկաստանի միացեալ եկեղեցի։

Երբ Թրավէնքորէ Թիննէվէլլի կ'անցնիմ, կը պատահիմ ժողովրդի մը որ աւելի բարձր վիճակի մը հասած էր։ Տեսայ եկեղեցւոյ մեծ զանգակատուն մը որ ծառերէն վեր կը բարձրանար։ Այդ զանգակատան շուրջ տաներկու մղոնի մէջ 15,000 Քրիստոնէաներ կը գտնուին և յիսուն մղոն շառաւիղ ունեցող բոլորակի մը մէջ 100,000 անձինք կապակցուած են Անկլիքան եկեղեցիին հետ։ Տեսայ երկրպագութեան համար մեծ եկեղեցիին մէջ հաւաքուած 2,000 Քրիստոնէաներ, և կէսօրէն

եռաքը հազար անձերէ բաղկացեալ ուրիշ ժողովրդի մը խօսեցայ չորս մղոն անդին : Իմացայ որ այս ժողովրդէն 300 հոգի եկեղեցին կը հաւաքուին աւմէն առաւօտ կէսօրէն եօթը ժամ առաջ , Աստուծոյ Խօսքը լսելու և աղօթք ընելու համար և այնուհետև իրենց օրական գործերուն կ'երթան : արտերը՝ մղոն մը կամ աւելի քաղելով : Տեսայ պարապ տնակներ մեծ եկեղեցիներուն քով ուր մէկ երկու տասնեակ տարիներ առաջ միսիոնարներ կը բնակէին , բայց ուր անոնք երբեք պիտի չընակին նորէն , վասն զի դաւաճներուն մէջ գտնուած այս Բրիտանականներուն կը հսկին բնիկ Բրիտանականներ , գոլէճի ընթացաւարտներէ և կարող եռանդուն ու անկեղծ մարդիկ , որոնք կը կատարեն այն գործը զոր միսիոնարները կը կատարէին երբեմն :

Գտայ ինքնապահ եկեղեցիներ , որոնք բուն իրենց հոգաբարձուաց ժողովին հսկողութեան ներքեւ կը գտնուէին , և մինչ միայն 8,000 տոլար կ'ընդունէին Անգղիայէ , տարին աւելի քան 50,000 տոլար կու տային իրենց գործին համար : Մեծ եկեղեցիին դրան քով տեսայ հին տաճարին քարը , որ ժամանակաւ կը չաղախուէր արիւնոյն այն գոհերուն որոնք գոհուած էին Սատանայի տաճարին մէջ , որ առաջ կը կանգնէր ճիշդ այն տեղը : Երբ վերջին դիւապալարը դարձի եկաւ , այդ տաճարը քանդուեցաւ և անոր տեղ այս մեծ եկեղեցին կառուցուեցաւ : Այս եկեղեցիէն ելած են աւելի թուով դաստիարակեալ , հոգեւոր գործիչներ Հարաւային Հնդկաստանի բոլոր առաքելութիւններուն համար քան ուէ ուրիշ եկեղեցիէ , և չնորհակալ եղայ Աստուծոյ , տեսնելու համար այս ժողովուրդները որոնք խաւարէն իր սքանչելի լոյսին անցած են :

Հիւսիս անցնելով վերադարձայ մեր Մատուռայի առաքելութեան , որ արդէն ունի իւր 20,000 հոգիներէ բաղկացած Բրիտանական ժողովուրդ մը : Մենք նաև յառաջ կը քալենք և ինքնապահ և ինքնավար ըլլալու պատասխանատուութեան բերք կը նետենք Հնդկի Բրիտանականներուն վրայ : Իմ բացակայութեան միջոցին իմ միակ կայանս վարեց ոչ թէ Եւրոպացի մը այլ դաստիարակուած և բարեպաշտ Հնդկի հովիւ մը , առանց Եւրոպացւոյ հսկողութեան :

Անցեալ տարի վաթսու անդամներէ բաղկացեալ փոքրիկ եկեղեցի մը աւելի քան 100 տոլար տուաւ մեր գործին : Իրենց չաբաթական նուէրներուն վրայ անոնք իրենց հունձքին լման տասանորդը կամ միջին հաշուով մարդ գլուխ իւր 2 տոլար տուին , և ասիկա այնպիսի աղքատութենէ մը , որուն պատճառաւ անոնցմէ ոմանք իրենց

կերակուրը օրը մէկ անգամի իշեցուցին մինչեւ յաջորդ հունձքը , և սակայն անոնք յօժար են իրենց տասանորդները տալ Բրիտանական փաստին համար : Եթէ մեր Ամերիկայի բոլոր եկեղեցիները տային նոյն համեմատութեամբ , մեր եկեւտական խնդիրը պիտի լուծուէր : Հորիզոնին ամէն կողմը յոյսով պայծառ է : Հնդկաստան և բոլոր Ասիա այժմ կ'արթննայ նոր կեանք մը ապրելու :

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄԱՅՐԵՐՈՒ

(Մէլի Տառ , Թաւա)

Ղու. Ժ. 25—37, Մառ. Իե. 34—46

«Դուք իրարու անդամներ էք :»

Բարի գրացի՞ մըն եմ ես :

Երբ կը կարդանք Ղու. Ժ. գլուխին 25—37 տունները կը տեսնենք որ օրինականը Յիսուսի «Գնա , դուն ալ այնպէս ըրէ » հրամանէն այնչափ վրդովեցաւ որ իր ներքին տանուկրայութիւնը ծածկելու համար ուրիշ հարցում մը , — «Բայց իմ ընկերս ո՞վ է ,» ըսաւ : Ինք գիտէր 27րդ տունին մէջ յիշուած օրէնքի պատուէրը , որովհետեւ այն խօսուած էր Հին Կտակարանի մէջ (Բ Ծր. 2. 5 և Ղու. ԺԹ. 18) , բայց այդ իր ամէնօրեայ կեանքին պատշաճեցնելու մասին չէր խորհած երբեք :

Իր հարցումին պատասխան տրուեցաւ Բարի Սամարացիին գեղեցիկ առակով , որ թէև հին ու սովորական ոճով խօսուած , բայց Հրեաներու համար նոր էր : Հրեայ մը հաղիւ կրնար իւր իրեն դրացի նկատել Հրեայ մը , և Փարիսեցի մը մինչեւ իսկ մաքսաւոր մը իւր իրեն դրացի չէր ընդունէր : Յիսուսի պատմութիւնը դրացի բառին բոլորովին նոր նշանակութիւն մը կու տայ : Աշխարհ , 1900 տարիներէ ի վեր Բրիտանական վարդապետութիւններով կրթուելէ ետքը , հաղիւ նոր կրցաւ հասկնալ այս հարցումին ճշմարիտ պատասխանը :

Թէև Եւ. Ի. գլուխին 9րդ և 10րդ պատուիրաններուն մէջ մեր դրացիներուն վրայ քանի մը պատուէրներ և Ղու. ԺԹ. 9—18ի մէջ մեր դրացիներուն չստելու , անոնցմէ չգոհնալու , դանոնք չանիծելու , անոնց թշնամութիւն չընելու և անոնց վրայ դրախտութիւններ չընելու եայլն պատուէրներ կը տրուին , բայց անոնց բոլորին խտացումը կը դառնար «Ընկերդ անձիդ պէս սիրես» պատուէրին մէջ :

Ո՞վ է մեր ընկերը :

Մեզմէ շատեր անցեալ ձմեռ տեսանք թէ Աստուծոյ խնդները և տառապեալները մեր ընկեր-

ներն էին : Երբ անոնց համար դրամ և զգեստեղէն հանգանակեցինք , մեր սիրտերուն մէջ չարձագանգեցին այս խօսքերը : «Ով Յիսուս , ես քեզ ուրիշ ատեն այնչափ որոշ կերպով չեմ տեսած որչափ աղքատներուն հաց կարկառած ատենս , այնչափ չեմ սիրած քեզ , որչափ սիրած եմ եղբօր մը վէրքերը դարմանած ատենս : Բարեկամէ՛ք զկուռածներ փնտռեցի և Բեթլեհէմը գտայ , աղքատ տուներ այցելեցի ու Նազարէթը գտայ » «Որովհետեւ այս իմ եղբայրներուս ամէնէն պզտիկներէն մէկուն ըրիք , ինծի ըրիք »

Այսօր մասնաւորապէս խօսիլ կ'ուզեմ ձեր այն զրացիներուն վրայ , որ ձեր աջ կամ ձախ կողմն են , որ ձեր տան ետեւը կամ առջեւն են , որ ձեր բնակած փողոցին երկու կողմերը կը բնակին , որ ձեզ ամէն օր կը տեսնեն , ձեր ձայնը կը լսեն և ձեր կեանքը կը դիտեն :

Թերեւս այս զրացիներէն ոմանք հրապուրիչ չեն : Կը կարծէ՛ք թէ վիրաւոր , արիւնլուայ , մերկ ու փոշեթաթաւ աղէտեալը Բարի Սամարացիին համար հրապուրիչ էր : Նկատած ես Բարի Սամարացիին , երբ ան գողերուն ձեռքը ինկած մարդուն վէրքերը կը կապէր , զայն իր զրաստին վրայ կը նստեցնէր , երբ զայն պանդոկ կը տանէր և թերեւս բոլոր գիշերը կը հսկէր անոր վրայ , երբ անոր խմուր Զուր կու տար և ցաւերը կը մեղմացնէր , երբ միւս օրը խեղճ մարդուն ուրիշ պէտքերուն համար ալ պզտիկ գումար մը կու տար պանդոկապետին : Ձեզմէ՛ք քանի՞ հոգի պիտի փափաքէր հիւանդ զրացիի մը հետ գիշեր մը անցնել ու զայն խնամել , Բայց Բարի Սամարացիին գրեթէ իրեն թշնամի համարուած մարդու մը համար ոչ միայն իր զրամը , այլ ժամանակը , աշխատութիւնը և հանգիստը զոնց , ինչպէս որ մէկը ըսած է , «Երբ Աստուած մարդու մը սիրտը գայ , այդ մարդը անմիջապէս իր զրացիները կը փնտռէ » Այս խօսքը որչափ մեծ ճշմարտութիւն մըն է : Գիտէ՛ք , ինչո՞ւ մեզմէ՛ շատեր մեր ընկերները իրենց անձերուն պէս չեն սիրեր : Անոր համար որ զԱստուած մեր անձերէն աւելի չենք սիրեր և վերջապէս դիմած չենք Անոր : Որովհետեւ «մեր վրայէն ամէն ծանրութիւն մէկդի ձգած» չենք և ատոր համար Աստուած մեր մէջ «առատապէս չբնակիր »

«Սիրել սորվիլը ապրիլ սորվիլ կը նշանակէ : Այս դասը թէեւ երկար դաս մըն է , բայց զայն սորվիլը կեանքի մեծ գործն է : Քրիստոսի հետեւիլ՝ այս դասը սերտել ըսել է : Պէտք է այս դասը օրէ օր ա՛լ աւելի սորվիլ , որ զպրօքը արձակուի և մենք տուներնիս երթանք »

Դառնանք ձեր զրացիներուն :

Նախ , ձեր տուները անոնց բարի օրինակ են : «Իր տանը ճամբաները քննող» առաքինի կինը կը գովէս : Աստուած գիտէ՞ թէ դուն քեզմէ՛ վերջ եկող զաւակներուդ ու տնեցիներուդ իր կամքը պիտի սորվեցնես : Դուն ա՛յն կինն ես որուն համար ըսուած է «որ իր տանը աղէկ վերակացու թիւն ընող ըլլայ , իր զաւակները հնազանդութեան մէջ պահելով » Քու հայրդ ու մայրդ ալ ունի՞ն այն անկեղծ հաւատքը զոր ունէին Տիմոթէոսի ծնողքը : Տիմ. Ե. 10ի մէջ ըսուած խօսքը քեզի համար ալ կարելի պիտի ըլլայ ըսել : Տէրը օրհնեց քու զաւակներդ ինչպէս օրհնեց Ապեր-էրոմը :

Երկրորդ , օրէ օր ի՞նչ կ'ըսէք ձեր զրացիներուն :

Սբ. Գիրքը ի՞նչ կ'ըսէ : «Ճշմարտութիւն խօսեցէք ամէնմէկդ իր ընկերին հետ » «Քու զրացիիդ դէմ չարութիւն մի մտածեր » Քու ժողովուրդիդ մէջ չարախօսութիւն ընելու չպտըտիս » Դուք անոնցմէ՛ էք , «որոնք իրենց լեզուները թուրի պէս կը սրեն , իրենց նետերը կը քաշեն , որոնք լեզի խօսքեր են » Թէ անոնցմէ որոնց «լեզուին վրայ քաղցրութեան օրէնքը կայ » և որոնց լեզուն «ընտիր արծաթ է » Բայց ա՛լ աւելի այն Սամարացի կընկան պէս կ'ընէք . որ ըսաւ «Եկէք տեսէք մարդ մը՝ որ ըսաւ ինծի ամէն ինչ որ գործեր եմ արդեօք անիկա՞ է Քրիստոսը »

Յիսուսի և անոր սիրոյն վրայ այն հին և պարզ պատմութիւնը խօստի՞ էք ձեր զրացիներուն :

Երկրորդ , ձեր զրացիներուն համար ի՞նչ կ'ընէք :

Սբ. Գիրքին մէջ կը կարդանք թէ Եղիսաբեթի բարեկամները և զրացիները ի՞նչպէս ուրախացան Յովնանու ծննդեան ատեն : Նաեւ կը կարդանք թէ կորսնցուցած զրամը գտնող կինը իր զրացիներն ալ իր ուրախութեան մասնակցելու հրաւիրեց : Եթէ ատոնք իրարու հետ բարեկամական յարաբերութեան մէջ գտնուած չըլլային , այսպէս պիտի ըլլա՞ր : Ձեր զրացիներուն մէջ կա՞ն այնպիսիներ , որոնք ձեր տունը չեն դար և դուք ալ իրենց տունը չէք երթար : Այսօր արեւը դեռ մարը չմտած գնա ու եղբօրդ հետ հաշտուէ :

Այժմեմիկ բարի զրացի մըն էր , որովհետեւ իր զրացիներուն համար զգեստներ կարած էր . հարիւրապետն ալ աղէկ մարդ մըն էր , որովհետեւ ժողովարանը ան չինած էր : Ձեր ընակութեան պատճառով ձեր թաղը աւելի երջանիկ է : Ըրի՛ք ամէն ինչ որ կրնայիք ընել ձեր զրացիներուն համար :

Սիրելի բարեկամներ , մենք բարի զրացի ըլ-

ճառատունը որոշապէս կը տեսնուէր և ցնցումի հետք մը չէր ցուցներ։ Վերջը ըսուեցաւ թէ այդ չէնքին ճարտարապետը այդչափ պողպատ գործածելուն համար քննադատուած էր ու պատասխանած թէ՛ այդ երկրաշարժի համար չինուածք մըն է։ Երեւոյթը վստահեցուցիչ էր այդ երկրաշարժի առտունն ու ես քննապու համար անկողինս վերադարձայ։

Պատմուած է յաճախ թէ ինչպէս Սան Ֆրանսիսքոցիները սարսափեցան աղէտէն, ցընցումի օրերէն վերջը յարաճուն ահուգողի մէջ մնալով։ Մենք, Պըրքլի մէջ, ապահով դիրքէ մը կրնայինք հրդեհը դիտել։ Բայց ծոցին արեւելեան կողմը, այդ ժամուան համար մեր գործը արկածեալները հոգալ էր, որոնք գետի պէս կը յորդէին մեր կողմը։ Ահա այդ գործին մէջ էր որ իմ մարդերուս նկարագիրը յայտնուեցաւ ու մեծ մասով այդ յայտնութիւնը ուրախաբեր էր։ Մարդիկ, որոնք այդ կարգի գործերու մէջ դոյզն փորձառութիւն իսկ չունէին ու հանրութեանն օգնելու պատենութիւն մը իսկ չէին ունեցած, նոր գործը առանց տարակուսանքի ստանձնեցին ու հիացուցիչ եռանդով ու ճշդութեամբ յառաջ մղեցին։ Ազնուահոգի կղերական մը ազատարար խումբը կ'առաջնորդէր եռանդազին՝ հակառակ դժուարութիւններու, և իւրաքանչիւր խումբ ընդհանուր գործակցութեան մը գօղեց։ Ուրիշ եկեղեցականներ, գուլէճի փրօֆէսորներ և ուսուցիչներ, գործի մարդիկ և ուսանողներ, կիներ իսկ իրենց ապաստանած տուններէն գործակցեցան և կամաւորներու կանոնաւոր ոյժեր օրուան մը մէջ հազարուոր նոր բաներ սորվեցան ու ռորվածին ալ անմիջական պէտքէն համար օգտակար եղաւ։ Համալսարանի ուսուցիչ մը աւելի ստիպողական ուրիշ բան մը չգտնելուն, ազատարարներու կեդրոնական մասնախումբի պաշտօնատան դռնապանի գործը կատարեց, ու այսպէս յուզուած ժողովուրդին խոնուէն յառաջ գալիք անպատեհութիւնները դարմանեց։

Ուրիշ ուսուցիչ մը պարէնի միջերանոցի մը հսկող կարգուեցաւ։ Ան՝ օրը տասնութ, քսան ժամ օգնականներու հետ գործելով յաջողեցաւ կանոնաւորապէս բաժնել արկածեալներուն անմիջական պէտքերը կեանքի պահպանութեան համար։ Բարձրագոյն դատարանի դատաւոր մը խումբ մը զինուած կամաւոր պահապաններով, փողոցները պաշտպանեց և իրենց ու զրացիներու տուններուն ապահովութեան հոգ տարաւ։ Շուտով հասարակաց խոհանոցներ և հիւանդանոցներ հաստատուեցան։ Զգեստ կարող յանձնախումբեր, նըն-

ջարաններ, ապաքինարաններ, ուսեաստեղէններ, զգեստեղէն բաժնելու կազմակերպութիւններ երեւան հկան։ Շատ հիւանալի էր տեսնել այսպիսի կազմակերպութեան մը օրուան մը մէջ կարգադրուիլ ու աննախատեսուած դործ մը ձեռք առնելը։ Կազմակերպութիւնը փոխուեցաւ նաեւ օրէ օր երեւան եկող նոր պէտքերու համեմատ, բայց առանց ստանձնած գործին շարունակութիւնը խանգարելու։ Հոս կային մարդիկ ուրիշ զբաղումներու վարժուած, որոնք այդ յեղակարծ պատուհասին ազդեցութեան տակ հաւաքեցին իրենց ոյժերն ու ընդունակութիւնները և կեդրոնացուցին ժամուան պահանջին վրայ։ Մոցին երկու կողմն ալ մեծ աւանկակալ հարկը յարմարապէս դիմագրաւուեցաւ ու անցաւ ալ։ Բայց, ընդհանուր առումով, հիացուցիչ կերպով աղէկ դիմագրաւուեցաւ, և անոնք որ դժուարութիւններու, պայքարի ու հրափորձութեան մէջէն անցան՝ կը շարունակեն իրենց կեանքի ընթացքը աւելի զօրացած ու ինքնապատահ՝ ապագային բերելիք որեւէ նոր օրուան նոր հարկերը դիմագրաւելու։

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Ուրախ ենք որ մեր ազգին մէջ ալ տակաւ կը տարածուի այն ըմբոսումը թէ միայն ողբով ու բողոքով կարելի չէ կառավարուիլ, անհրաժեշտ է հեռատես դիւանադէտներ ունենալ քաղաքական անդորր կեանք ունենալու համար։ Շատեր կը զարմանան թէ ինչո՞ւ Հայուն պէս աշխատասէր, ընդունակ, խնայասէր ժողովուրդ մը իր բոլոր դրացիներէն աւելի հարուստ, բարեբախտ և երջանիկ չէ։ Ասոր բուն պատճառը Հայաստանի աշխարհագրական դիրքն և այն միջավայրն եղած է ուր Հայք ապրած են։ Բաց ի այս մեզմէ անկախ պատճառներէն՝ մեր ազգային դժբախտութեան կարեւոր մէկ մասը կը պարտինք մեր ազգին քաղաքական տնտեսութեան կամ մեր վարիչ մարմիններուն դիւանադիտական ապիկարութեան։ Անհատ մը կրնայ շատ հայրենասէր, տիպար, ազնիւ, մեծ գիտնական մը ըլլալ, բայց դիւանադիտական տարրական կարողութիւն մը կամ հմտութիւն մը չունենալ։ Դիւանադիտութիւնը մասնաւոր ձեռք մըն է, որ ամէն մարդու չի շնորհուր։ Մենք կը նողկանք դիւանադիտութեան և կ'զգուշանանք անոր ներկայացուցիչներէն, որովհետեւ դիւանադիտական խաղերու զոհերը կը համարինք մեզ։ Բայց չենք ուղեր ընաւ նկատի առնել թէ այն ամբողջ աշխարհի վարիչ ոյժն է ներկայիս մէջ։ Ոչ մէկ ահարկուղէնք կրնայ այնքան սոսկալի արդիւնքներ ունե-

նալ որքան զիւանագիտութիւնը : Ոչ մէկ հսկայ բանակ կրնայ երբեմն այնպիսի յաջողութիւններ ձեռք բերել որքան այս միջազգային ոյժը : Դիւանագիտութիւնը ֆիզիքական կոպիտ ոյժերու պայքարին իմացական ձեւակերպումն է : Երբ մեր աչքերուն առջեւ հզօր բանակներու և նաւատորմերու տէր ազգեր անոր օգնութեան կը դիմեն իրենց շահերը պաշտպանելու և իրենց միւս ազգերու հետ ունեցած յարաբերութիւնները կանոնաւորելու համար, շատ բնական է որ տկար ազգերու ամէնէն մեծ ղէնքը պէտք է ըլլայ ան անոնց շահերու ապահովութեան տեսակէտով : Տխմարութիւն է այսքան օգտակար ղէնքի մը դործածութենէն հրաժարիլ : Այնքան մեծ կարեւորութիւն ստացած է զիւանագիտութիւնը քաղաքակիրթ ազգերու համար որ անոնք զայն մասնագիտութիւն մը դարձուցած են, զոր պէտք է ուսանին ապագայի բոլոր զիւանագէտները, գործնականապէս այդ ասպարէզը մտնելէ առաջ : Մեր մէջ այս գիտութեան կարեւորութիւնը ո՛չ համապետական և ո՛չ ալ ազգային տեսակէտով ըմբռնած ենք : Թէև ամէն օր անոր պէտքն ու անհրաժեշտութիւնը կ'զգանք, բայց նոյն իսկ մեր ունեցած քանի մը զիւանագէտներու խորհուրդէն օգտուելու վիճակի մէջ չենք գտնուիր :

Հայութեան ապագան ամէնէն աւելի կախում ունի Օսմ. Խորհրդարանէն, քանի որ օրէնք մշակողը, գործադիր մարմինը կամ կառավարութիւնը անկէ կախում ունին : Հետեւաբար Հայութեան երեսփոխան ներկայացուցիչներուն վրայ շատ մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ այս տեսակէտով : Անոնք պէտք է որոշեն թէ ո՞ր կուսակցութեան գործակցելով պիտի կարենան ապահովել մեր շահերը և ներդաշնակել զանոնք պետականին հետ : Այս նպատակին հասնելու համար մեր երեսփոխանները պէտք է կա՛մ գերակշիռ ազդեցութիւն մը ձեռք բերեն որ և է կուսակցութեան մէջ, կա՛մ որոշ պայմաններով համաձայնութիւն կնքեն անոր հետ և կա՛մ այնպիսի կարեւոր ազատական կուսակցութեան մը յարին որուն նպատակը Օսմ. բոլոր տարրերուն մէջ ճշմարտապէս կատարեալ հաւասարութիւն ներմուծելն և ամէն խտիր վերցնելով մինչեւ մեծ Եպարքոսութեան բարձրագոյն պաշտօնը բոլոր տարրերու առջեւ բանալն է : Պէտք է նկատի առնել թէ երեսփոխանական ազատական խաբար կուսակցութիւն մը զեռ գոյութիւն չունի, և երկար ժամանակի կը կարօտինք ճշմարտապէս ազատական խմբակցութիւն մը կազմակերպելու համար : Նոյն իսկ շա-

հակից տարրերուն ներկայացուցիչները երկրին այժմեան վիճակը նկատի առնելով զեռ չեն կրնար զօրեղ միութիւն մը ստեղծել : Զախար Կանկեր Կուսակցութիւնը, որուն քաղաքական ծրագիրը հրատարակուեցաւ մասնաւոր տեսարանով, բոլոր էական խնդիրներու մէջ կը համաձայնի ժէօն Թիւրքերուն հետ : Թէև այս ծրագիրը զեռ ուրուագիծ մըն է, որ կուսակցութեան համախմբումներու միջոցին կրնայ փոփոխութեան ենթարկուիլ, այժմէն կարելի է սակայն ըսել թէ այս կուսակցութիւնը քաղաքական և ընկերական նոր ըմբռնումներ չպիտի կարենայ ներմուծել : Հայ երեսփոխաններուն զիրքն ալ հետզհետէ որոշուելու վրայ է : Դաշնակցական կամ Դաշնակցութեան օգնութեամբ ընտրուած և անոնց համակիր երեսփոխաններ միացած են ժէօն Թիւրքերու հետ : Այս երեսփոխանները հետեւեալներն են 1. Վարդգէս, 2. Կարօ Բաստրմաճեան, 3. Վ. Փափազեան Կոմս, 4. Դ. Զօհրապ, 5. Պ. Հալաճեան, 6. Գեղամ, 7. Յակոբ Պոյաճեան և 8. Սպարդալի : Վերջին երկուքը բացարձակապէս ժէօն Թիւրքերու օգնութեամբ ընտրուած ըլլալով հարկաւ անոնց քաղաքական ծրագրին ալ հաւատարիմ պիտի մնան : Հնչակեան երեսփոխանք Հ. Պոյաճեան (Մուրատ) և Տըթ. Տաղաւարեան ազատական կուսակցութեան յարած են : Ասոնց քաղաքական ծրագիրը զեռ չէ մշակուած : Առ այժմ յայտնի չէ թէ Յարութիւն է՞ք. Պօլիէզէեան ո՞ր կուսակցութեան պիտի յարի : Ի՞նչ է Հայ երեսփոխաններու ահագին մեծամասնութեան Իթթիհատի հետ միանալուն պատճառը : Այն ատեն, երբ Իթթիհատեան կառավարութիւնը Ատանայի խընդրին մէջ Հայոց բոլոր փափաքներուն գոհացում չտուաւ և Պատրիարքը ամիսներով հրաժարեալ պահեց, կոտորածին բուն պատասխանատուները իրենց արժանի պատիժը չկրեցին : Դաշնակցութեան հակառակորդները կ'ըսեն թէ Ռուսիոյ մէջ հալածուած Դաշնակցութիւնը կրնար իր փրկութիւնը գտնել Թուրքիոյ մէջ զինակցելով կառավարական կուսակցութեան : Իթթիհատի հետ միացող Հայ մէլայունները կը յայտարարեն սակայն սոսոր դէմ թէ այս երկրին մէջ ոյժը զեռ ժէօն Թիւրք խմբակցութեան ձեռքն է, անոնց հետ միանալով կրնանք մեր ցաւերուն աւելի չուտափոյթ դարման մը գտնել քան անոնց հակառակելով, որմէ ունէ արդիւնք մը չպիտի ունենանք, քանի որ ընդդէմադիր զօրեղ կուսակցութիւն մը գոյութիւն չունի : Այս խօսքերուն մէջ ճշմարտութիւն կայ, բայց կը յուսանք որ այս հին միութեան ամբողջութեամբ Ատանայի ջարդերուն պէս անուիլի նոր անակնկալներ չպատրաստեն իրենց և ժողովուրդին : Այս ալ մեր երեսփոխաններուն զիւանագիտութենէն ու վարպետութենէն կախում ունի :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ — Բ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

Ժ. Նեփ (Դեկ. 4). Ատեանը բացուեցաւ ժամը 6ին, Նախորդ նստի ատենագրութեան վաւերացումէն ետքը կարգացուեցաւ Վարչապետական գիր մը, որով կը ներկայացուէր այլեւայլ պաշտօններու կոչուած երեսփոխաններու ցուցակը, եւ որոշուեցաւ երեսփոխանութիւնէ հրաժարեալ համարիլ այնպիսիներ որոնք երկու օրուան մէջ չպատասխանեն թէ երեսփոխանութիւն կամ առաջարկուած պաշտօնը կ'ընդունին: Կարգացուեցաւ Ներքին գործերու նախարարութեան մէկ գիրը, որով կը խնդրուէր Քաղաքապետութեան պաշտօնարաններու վերակազմութեան յանձնաժողովին անդամ Ալի Միւնիֆ պէյի տեղ ուրիշ մը ընտրել անոր բազմազանութեան պատճառով: Որոշուեցաւ մինչեւ շաբաթ օր այդ ընտրութիւնը կատարել մասնաճիւղերու մէջ: Իրենց չըջանը աւարտած գինուորներու պահանջները, փոխանակ երեքուն պարտքերուն կարգը դասելու, 1326ի ելեւմտացոյցին մէջ անցընելու առաջարկի մը քննութիւնը յետաձգուեցաւ մինչեւ որ այդ պահանջներուն համագումարը ճշտուի եւ մասնաւոր օրէնք մը մատուցուի: Վերակազմութեան քննիչ յանձնաժողովի տեղեկագիր մը, որով բանաւոր կը դատուէր՝ կըրթական 23 պաշտօնեաներու ստորագրութեամբ գանգատագիր մը կրթական նախարարին դէմ, բաւական վիճաբանութիւնէ ետեւ երկուշաբթիի օրակարգն անցուեցաւ: Դատական նախարար Նէճմէտտին պէյի երեսփոխանական ընտրութիւնը (Գասթէմունի) ծափերով վաւերացուեցաւ: Միւնիֆիքի ինքըրը եւ Ռիֆաթ անուն երեսփոխաններուն ալ ընտրութիւնը վաւերացուեցաւ ինչ ինչ առարկութիւններէ ետեւ: Կարգը եկաւ Շէյխ իւլ Իսլամին ուղղուած հարցապնդման թէ ինչո՞ւ իր պաշտօնատան մէջ չեն գործադրուիր վերակազմութեան յանձնաժողովին որոշումները: Շէյխ իւլ Իսլամը հանդարտութեամբ պատմեց թէ օր մը պաշտօնեաներու նոր ցանկը աչքէջանցուց եւ յարմար չգտնելով՝ ուրիշ մը պահանջեց, բայց չստացաւ: Պաշտօնատան ելեւմտացոյցն ալ գործողովը պատրաստած էր դիտնալով չգործադրուեցաւ: Պաշտօնեաները հին թոշակները կը պահանջեն: Ատոր համար ձեռնհաս պաշտօնատան դիմեց, բայց պատասխան չառաւ: Այսչափ: Այս բացատրութիւնը չատ գրգռեց ժողովը: Գինիչ յանձնաժողովին ան-

դամներէն Հոճա Հասան Ֆէհմի պատմեց յանձնաժողովին աշխատութիւնները եւ Շէյխ իւլ Իսլամին առարկութիւնները եւ անբանաւոր ընթացքը: Վերջապէս Շէյխ իւլ Իսլամը, զրգռուած, բացադանչեց, «Սուտ է» երեսփոխանը բողոքեց եւ ամբողջ սրահը խռովեցաւ սառտկապէս: Նախագահը փութաց ըսել թէ «Շէյխ իւլ Իսլամ էֆ.ն ձեզի սուտ չըսեր, այլ ձեր տեղեկութիւններուն» եւ դադար հռչակեց: Նիստը վերսկսաւ ժամը 8.30ին եւ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, որով բացատրութիւնը բաւ կը դատուի սա յուսով թէ Շէյխ իւլ Իսլամ էֆ. պիտի փութայ գործադրել վերակազմութեան ցուցակը, երբ այն իրեն մատուցուի յանձնաժողովին պաշտօնական եւ անդամներուն անձնական կնիքներով: Յետոյ Պատերազմական նախաբարը բեմ հրաւիրուեցաւ պատասխանել սա հարցապնդման թէ ինչո՞ւ զնդապետ Ալի Ռիզա պէյ Մետինէի Մուհաֆըզ անուանուեցաւ, մինչ հիներ կային նոյն պայմանները լրացնող: Նախարարը բացատրեց թէ այդ անուանումը եղաւ Ներքին գործերու նախարարին առաջարկով, որ սպայակոյտին հաւանութեան ալ արժանացաւ: Գալով Ներքին գործերու նախարարին իրաւասութեան խնդրին, Մետինէի Մուհաֆըզը (զինուորական հրամանատար) միանգամայն կառավարիչն է քաղաքին, հետեւապէս Բ. Դուռը պիտի ուղէր իր վստահութիւնը վայելող զինուորական մը կոչել այդ պաշտօնին: Գնդապետին ֆէրիզութեան բարձրացումն ալ համաձայն է օրէնքին, որ կը տրամադրէ բարձրացնել եէմէն, Տրիպոլիս եւ Նէճտ զրկուած սպաներու ասորիճանները: Ներքին գործերու նախարարը հաստատեց այս բացատրութիւնը եւ ժողովը մեծամասնութեամբ բաւ համարեցաւ զայն: Նիստը փակուեցաւ ժամը 10ին:

ԺԱ. Նեփ (Դեկ. 6). Ատեանը բացուեցաւ ժամը 6.30ին: Նախորդ նստի ատենագրութեան վաւերացումէն ետքը որոշուեցաւ հաւանիլ Վարչապետական գրին, որով կ'ուղղուէր ետ առնել Անձնական գանձուն կողմէ Ելեւմտական նախարարութեան փոխանցուած Գատըքէօյի քարափը Քաղաքապետութեան յանձնելու առաջարկը, որ նախորդ նստաչափանին մէջ Ելեւմտական նախարարութեան կողմէ երեսփ. ժողովին մատուցուելով ընդունուած, բայց յետոյ Ծերակոյտէն մերժուած էր: Վաւերացուեցան ընտրական տեղեկագիրները Մէհմէտ Պէհաէտտին եւ Յարութիւն Պօչկէզէնեան էֆ. ներուն, որոնք Հալէպի չըջանակէն ընտրուած էին ուրիշ պաշտօնի կոչուած երկու երեսփոխաններու տեղ: Ստիպողութեան որոշումով կ'եւմտացոյցի:

յանձնաժողովին յղուեցաւ Վարչապետական գիրքը, որով կ'ուզուի Աստանայի արկածեալներուն դէմ մէկ անգամ ձրի կալուածագիր տալ մինչեւ երկու տարի Ներքին և ելեւմտական յանձնաժողովներուն ղրկուեցաւ Քաղաքապետութեան մէկ միլիոն ոսկիի փոխառութեան վերաբերեալ Վարչապետական գիրքը, Մերժուեցաւ Վարչապետին ու Պատերազմական նախարարին առաջարկը բացառիկ տնօրինութեան մը համար զինուորականի մը նկատմամբ, որ 33 տարի զրկուած է աստիճանի բարձրացումէ և այսօր ալ հանգստեան կոչուելու հարկին մէջ կը գտնուի տարիքի սահմանափակման օրէնքին պատճառով, Ապա գահաճառին պատասխանը վերջին սրբագրութենէ մը ետեւ ընդունուեցաւ նոյնութեամբ, Սիւլէյմանիյէ գաւառը առաջին կարգի կառավարչութեան վերածելու և հոն դպրոցները շտապելու և խաղաղութիւնը վերահաստատելու առաջարկ մը ներքին և կրթական յանձնաժողովներուն ղրկուեցաւ, Դադարէ մը ետքը նիստը վերսկսաւ ժամը 9.15ին, Որոշուեցաւ իրաւարար ատեաններու օրինագիծը, որ Վարչապետական գրով մը ներկայացուած էր, տպել և դատական յանձնաժողովին յղել, Անատոլուի ինչ ինչ կողմերու պաճարախտին առջեւ առնելու համար քանի մը երեսփոխաններու կողմէ մատուցուած առաջարկն ալ երկրագործական յանձնաժողովին յանձնել, Ապա Կրթական նախարարը հրաւիրուեցաւ բացատրել թէ ինչո՞ւ բժշկական վարժարաններու վերակազմութեան ցուցակն ստորագրելէ ետեւ փոփոխութիւններ մուծած է անոր մէջ, Նախարարը բացատրեց թէ քաղաքային և գինուորական բժշկական վարժարանները միացնելով պաշտօնէութեան և ելեւմտացոյցին ճշտուելէն ետքը Պատերազմական նախարարութիւնը յայտարարեց թէ իրեն վիճակած 22,000 ոսկիին կէսը միայն կարող է վճարել, Նախարարներու խորհրդին կողմէ յանձնարարուած քննութեամբ ստուգուեցաւ թէ այդ է կացութիւնը, Կրթական նախարարն ուրեմն իրեն յանձնուած ելեւմտացոյցին սահմանէն դուրս չելլելու համար ստիպուեցաւ — խնայողութիւններ ընել միացեալ վարժարանին մէջ, ուսուցչական պաշտօններ միացնելով և թոշակներ զելչելով, Այս բացատրութիւնը բաւական համարուեցաւ և նիստը փակուեցաւ ժամը 10.30ին:

—

Մայրաքաղաք. Պարսից դեսպանը և Ա. թարգմանը չորեքշաբթի Արտաքին և Ներքին գործերու նախարարներուն հետ երկար ատեակցութիւն մը ունեցան սահմանազխի միջադէպի մը վրայ, Դես-

պանը ներկայացուց իր կառավարութեան կողմէ ղրկուած հրահանգը, Ներքին գործերու նախարարն ալ սահմանազխի Օսմ. պաշտօնէութեան տեղեկագիրը: Եւ որոշուեցաւ յառաջիկայ դարնան ձեռնարկել սահմանազխի ճշտման յապաղեալ գործին: Ահաւասիկ դեսպանին պահանջները. Օսմ. զօրքերը ետ քաշել Սուլտուղէ, Էնէէրի սպանեալ Պարսիկներուն սպանիչները ձերբակալել ու պատժել և Փասովայի մէջ Օսմ. հեռագրատուն չհաստատել: — Նոյն օր Բուժանիոյ դեսպանը Բ. Դոնէն խնդրեց փութացնել առեւտրական պայմանագրին կընքումը, որպէս զի կարենայ իր երկրին Երեսփ. ժողովին մատուցանել նստաշրջանին փակումն առաջ, Այդ առիթով Պուքրէշի Օսմ. դեսպանը և Երակուտական Ազարեան էֆ. Արտաքին գործերու նախարարին մատուցին իրենց տեղեկագիրները: — Լինչ ընկերութեան ներկայացուցիչ Մր. Ուիթոլ մայրաքաղաքն վերադարձաւ և կ'ըսուի թէ կառավարութեան և անոր միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է սա պայմաններով. Պետական ընկերութիւնը և Եփրատ-Տիգրիս գետերու նաւարկութեան Անգղիական ընկերութիւնը պիտի ձուլուին, փոխադրութեան սակացոյցը Օսմ. կառավարութեան հաւանութեան պիտի ենթարկուի, Մր. Լինչ պիտի հրաժարի նախկին բոլոր իր իրաւունքներէն և բաժնեթուղթերուն կէսը պիտի պատկանի կառավարութեան, կէսն ալ Մր. Լինչի: — Նախարարներու խորհուրդը որոշեց վերցնել Յունական հինգ թերթերուն մուտքին դէմ տրուած արգելքը: — Ժուռնալները հրատարակելու առաջարկի մը մերժման առիթով Թաֆն կը պնդէ թէ բարձր պաշտօն գրաւողներու ժուռնալները անմիջապէս հրատարակուելու են: — Պաշտօնապէս կը զեկուցուի պաշտօնեայ մը հեռացնելու կամ չհեռացնելու նպատակով նախարարներու աղերսագիր և հեռագիր չղրկել հանրագրի ձեւով, զի բնաւ ազդեցութիւն պիտի չունենան անոնք: — Երակոյտը երեքշաբթի որոշեց թէ իրաւունք ունի կառավարութիւնը հարցապնդելու Զայս հաստատող յօդուածը Երեսփ. ժողովին պիտի ղրկուի Սահմանադրութիւն վերաքննեալ ուրիշ յօդուածներու հետ: — Ալպանիոյ զինուորական հրամանատար Ճավիտ փաշա իւսկիւպ փոխադրուեցաւ նոյն պաշտօնով, և անոր յաջորդեց Ճավիր փաշա: — «Աստանայի մէջ արդարութիւնը ի՞նչպէս դատապարտուեցաւ» առնուով Թուրքերէն տետրակին վաճառումը արգելուեցաւ պատերազմական ատեանի վճռով: — Երկաթուղիի ընկերութեան խնդրանքով խուզարկութիւն կատարուեցաւ Հայտարարաշայի 180 բնունակիրներու բնակարաններուն մէջ և 500 ոսկի

արժողութեամբ կերպաս, գէնք և ուրիշ առարկաներ գտնուեցան գողցուած: Բեռնակիրներուն վեցը ձերբակալուեցան: — Քաղաքապետութիւնը որոշեց Ռուսիայէ ժամանող իսլամ ուխտաւորները բժշկական քննութեան ենթարկել նախ նաւահանագըստին մէջ, յետոյ իրենց իջեւաններուն մէջ: — Ալպանիացի երեսփոխանները և ծերակուտականները դարձեալ գումարեցան և իրարու հետ հաշտուելով ճաշի հրաւիրուեցան Ֆէրիտ փաշայի ապարանքը: — Բացարձակապէս կը հերքուի թէ Պաղտատի նորընտիր կուսակալ և հրամանատար Նազըմ փաշայի մէկ ժուռնալը գտնուած և Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի յանձնուած է: — Սպայակոյտի նախագահ Իզզէթ փաշա ընդունեցաւ Եէմէնի կուսակալի և հրամանատարի պաշտօնը, որ իրեն կ'առաջարկուէր:

Նահանգներ. Մակեդոնիայէ կը հաղորդուի թէ Պուլկարները կը յարձակին Սերպ գիւղերուն վրայ: Պուլկար հրոսպետ Ալեքսա Յ հոգի սպաննած է, նաեւ հրոսպետ Պլազ վայրագութիւններ կը գործէ: Սպաննուած են Սերպ քահանայ մը և քանի մը գիւղացիներ: — Հաննայէ կը հեռագրուի թէ կրեւացիք կը մերժեն ինքնավարութեան ուսէ ձեւ և կ'ուզեն Յունաստանի միանալ: — Պայագիտէ կը հեռագրուի թէ ապահովութիւնը խախտուած, թաւան սկսած և ճամբաները վտանգուած են: — Ռոտտօթոյի կառավարիչը կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն բանտին մէջ բանտարկուած Պուլաքը Յոնուսի աւազակախումբին պետը, Մանտրաճի Մէհմետ, Պրուսայի մէջ ձերբակալուած է: — Մինչեւ Նոյի վերջերը 13,992 ուխտաւորներ ժամանած են Ճիտտէ Մէքքէ: — Յարտէթ գիւղի առաջնորդարանէն կը գրուի թէ պատահած երկրաշարժէն տեղւոյն բոլոր տունները փլասուած են, 52 ոչխար և 7 եզներ փլատակներու տակ մեռած են: Փլատակներու տակ մնացած 6 հոգի ալ ողջ ազատուած են: — Եէմէնէ առնուած լուրերուն նայելով Սախա փաշայի և Սէյիտ Իարիսի միջեւ ընդհարումը մօտաւորապէս Յառաջիկայ չարթու երկու վաշտ զօրք պիտի զրկուի: Իտրիսէ դատ բոլոր ցեղապետները հնազանդութիւն յայտնած են: — Էրզրումի կուսակալը քննական պտոյտի մը առիթով տեսած է Ալաշկերտի ընդարձակ դաշտը, ուր հանքածուխի հանք ալ կայ, ու ցաւ յայտնած է որ չչաւ հագործուի հասոյթի այդ մեծ աղբիւրը: — Էրզրումի մէջ երկրաշարժի երեք ցնցումներ զգացուած են: Թէեւ բաւական չէնքեր փլասուած են, բայց անձի կորուստ չկայ: — Իզմիտի կառավարի ձէմալ պէյի շուրջ զրպարտութիւններ եղած

են Ներքին գործերու նախարարին մօտ, որ քննիչ մը զրկած և քննութիւններ կատարել տուած է: — Այնթապի մէջ օգնութեան կարօտ 2,000 ընտանիքներու 300 ոսկի նպաստ տրուած է նպաստից յանձնաժողովէն: Այնթաքիոյ երկրագործներուն ալ 1,700 քիլօ սերմնացու բաշխուած է: — Եփրատի վրայ Հինտիէի թումբերուն նորոգութեան շնորհիւ Հըլլէի ջրանցքը կը բանի և շրջակայ գետիները կը ջրուին: — Պասրայի ընդհանուր բնակչութիւնը հեռագրով ըողոքած է Մ. Ֆէրէրի մահով՝ ճիշտին դէմ: — Մուսուլի նահանգին կուսակալը Պաղեաններու դէմ յաջողած է: 7 աւազակ ձերբակալուած են և կառավարութեան ձեռք առած միջոցներով բնակիչները խաղաղ և երջանիկ կ'ապրին:

Հայ Ժող. Խասքէօյի Գալֆահան Որբանոցը կիրակի իր հաստատութեան 43րդ տարեդարձը կատարեց Պատր. Փոխանորդ Հօր նախագահութեամբ: — Պակասեալ երեսփոխանի մը տեղ նոր ընտրութիւն կատարուեցաւ Բերայի մէջ և ընտրուեցաւ Քաղաք. Ժողովի ատենապետ Մանուկ Էֆ. Ազարեան: — Երուսաղէմի նորընտիր Տեղապահ Դանիէլ Ծ. Վրդ. Պատրիարք Հօր այցելեց և յայտնեց թէ իր ուղեւորութիւնը կը յետաձգէ մինչեւ որ կառավարութիւնը վանքէն հանէ ըմբոստ վարդապետները: — Իւսկիւտարի կառավարիչ Ֆաիզ պէյ կիրակի տեղւոյն Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդարանը այցելեց: — Փրստոս Յոյն կղերին կը թելադրէ Հայերէն սորվիլ Հայ եկեղեցին և կրօնական կեանքը մօտէն ուսումնասիրելու համար: — Ամերիկայի Խախամապետներու կեդրոնական համաժողովին մէջ (Նիւ Եորք) որոշուած է զիմեղ Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններուն թուրքիոյ Հայ Բրիտանեաններուն կոտորածը արգելելու և Բուսմանիոյ Հրեաներուն քաղաքային իրաւունքները ձեռք բերելու համար: — Ատանայի Բրիտանեայ հոգեւոր պետերը զիմում ըրած են Պատրիարքարան որ տեղւոյն նախորդ դատաւորը կրկին պաշտօնի կոչուի: Նոյնպէս Շէյխ իւլ Իսլամութեան և Երեսփ. Ժողովի նախագահին խնդրագիր տուած են այս մասին: — Տիկին Թէոդիկ Թղթակցութեան մը մէջ տխուր կերպով կը պատկերացնէ Ատանայի Հայոց վիճակը և կ'ըսէ թէ կրակէն ազատուած 300ի չափ Հայ տուներ փլած կամ անբնակելի դարձած են վերջին ողողումներէն և 1,500է աւելի ժողովուրդ անտուն մնացած են: — Ատանայի նպաստի գումարէն 4,000 ոսկի տրուած է Մր. Չէյմպըրզի նախագահութեան տակ կազմուած յանձնախումբի մը, որ Ատանայի երեք զանազան կեդրոններուն

մէջ արհեստանոցներ հաստատուին և այս միջոցով գործ հայթայթուի անգործ ժողովուրդին : — Զուլիցերիոյ Բարեսիրական մարմնոյն ներկայացուցիչ Տր. Ֆավր, որ ամբողջ Կիլիկիան պտըտած է, նպաստից Միջազգային Յանձնաժողովին արտասովոր մէկ նիստին ներկայ գտնուեցաւ և տեղեկութիւններ տուաւ իր այցելած վայրերուն վիճակին վրայ : Տր. Ֆավր պատմեց թէ Անթաքիոյ Հայերը բոլորովին փճացած են, 20 հոգի միայն մնացած է, կիները Հայոց թաղը երթալու կը վախնան, անոր համար զանոնք Այնթապ զրկելու կարգադրութիւն եղած է, թէ Բէսապի մէջ տուններուն կէսը այրած է, եղած օգնութիւնները բաւական չեն և 3,500 հոգի կարօտեալ վիճակի մէջ են, թէ Հասան Պէյլի շինութիւնները փութով յառաջ կը տարուին Տր. Շէփըրտի ջանքերով, թէ Մարաշի վիճակը 14 տարի առաջուանէն վատթար է, թէ Ատանայի վիճակը աւելի խղճալի է վերջին ողողումներուն պատճառած կրկին միջանցիկ և համաճարակէ կը վախցուի, և թէ Թարսուս օրեւէ նպաստէ զուրկ է : Տր. Ֆավր որբերու վիճակին խեղճութեան վրայ ալ խօսեցաւ և խոստացաւ նպաստներու համար զրկել Զուլիցերիա : Յանձնաժողովին նախագահ Մր. Փիթ Միհրան էֆ. Շիրինեան շնորհակալութիւն յայտնեցին Տր. Ֆավրի : — Յոյս կայ թէ Ռուսահայ տաղանդաւոր գրագէտ Ահարոնեան ազատ պիտի արձակուի : — Տպագրական Տեսչութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ Ենի Դալէթիոյ սա լուրը թէ Վարչապետը Ասաֆ պէյի դատապարտութեան որոշուած ըլլալը յայտնած է : — Գահիրէի Հայ Կաթողիկ հասարակութեան Վարչական ժողովը Եազուպ Արթին փաշայի նախագահութիւնով գումարուած և բողոքած է առ որ անկէ Գոյունեան Եպսկի ընտրելիութեան դէմ : — Պերլինի համալսարանին Հայագիտ. ուսուցիչներէն Փրոֆ. Սալաթեանց Կարսի շրջականները հնազիտական գիւտեր ըրած է : — Գանձակեցի բարեգործ Մկրտիչ Աֆանասեանց 30,000 ռուպլ արժող տուն մը նուիրած է տեղւոյն Լուսաւորիչ եկեղեցիին և դպրոցին : — Արմաւիրի Հայ հասարակութիւնը 219 ռուպլ հանգանակած է ի նպաստ Թրքահայ կարօտեալներու : — Կարնոյ Սանասարեան Վարժարանին մէջ մանկավարժական դասընթացը մը հաստատուած է : — Սերաստիոյ կուսակալութեան թարգման կարգուած է Հայագի Մարտիկ էֆ. : — Փառէն Վրդ. և Գուրգեան էֆ. Հասան Պէյլի գացած և հոն որբանոց մը բացած են : — Սիւնդուլի Հալէպի թղթակիցը զովեստով կը խօսի Հալէպի նորընտիր Օսմ. երեսփոխան Յաբուլթիւն էֆ.ի վրայ :

ԱՐՏԱՔԻՆ

Անցեալ ուրբաթ փակուեցաւ Անգղիոյ խորհրդարանը : Գահաճառով շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ Բրիտանական պետութեան պաշտպանութեան յատուկ վարկերուն յաւելման և ընկերային բարենորոգումներուն համար, որոնք սակայն անպտուղ մնացին : Շարաթ պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ թէ Յունվ. 8ին պիտի լուծուի խորհրդարանը և ընտրական գործողութեան պիտի ձեռնարկուի 13ին : Կիրակի 5,000 գործաւորներ Լորտերու ժողովին դէմ բողոքի ցոյց մը ըրին ելեւտացոյցին մերժման համար : — Սերպիոյ դատին ծառայելու նպատակով Մոնթենէկրօի իշխանին դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ 52 հոգի դատապարտուեցան և տեղակալ մը ու չորս ընկերներ հրացանի բռնուեցան : — Գերման գործակալութիւն մը կը հերքէ Պալթիմորի մէջ մեծ հրդեհի մը ծագման գրոյցը : Հրդեհը ստոյգ է, բայց աղէտալի հանգամանք չէ ունեցած : — Ամսոյս 5 թուականով Փեթրոսպոլիէ կը հեռագրուի թէ Պարսկաստանի ամէն կողմը անկարգութիւն պատահեցաւ : 2,000 տուն կործանեցան և 6,000 անձ կորսնցուցին իրենց ինչքը : — Նոյն թուականով Մատրիտէ կը հեռագրուի թէ հրամայուած է արձակել բոլոր պահեստները, 13,000 հոգի, որոնց 4,000ը Մէլիլա կը գտնուին : — Պարսիկ կառավարութիւնը Ռուսիոյ ցաւ յայտնեց այն յարձակման համար զոր երկու հիւպատոսներ կրեցին անցեալ շաբթու : — Սոպրանիէի ներկայացուեցաւ 4 առ հարիւր տոկոսով 100 միլիոն ֆրանքի փոխառութեան մը պայմանագիրը, որ կնքուած է Պանք Ֆէրայնի հետ : — Օղանաւորդէ մահացու արկած մը կը հեռագրուի Նիսէ : Մ. Ֆէրնանտէզ վերելք մը կը փորձէր Պրաքի դաշտին վրայ Անթիպի մօտ, և ահա օղանաւորդէ մը բարձրանալէ ետեւ շրջեցաւ ու ինկաւ, և օղանաւորդէ շարժիչ մեքենային տակ միալով մեռաւ անմիջապէս : — Մատրիտէ կը հեռագրուի թէ Մարքի մէջ Պէնի Սիքարի ցեղին բոլոր շէյխերը հնազանդութիւն յայտնած են : — Պելլիատէ կը հեռագրուի թէ Պոնապինները ամէն օր կը գաղթեն տեղային իշխանութեան բիրտ ընթացքին պատճառով : Քրայս գրեթէ պարպուած է : — Երեքշաբթի պայթեցաւ Համպուրկի նոր կաղաչափը, յետոյ հինը, մեծ հրդեհ պատճառելով : Նորը կը պարունակէր 10,000, հինը 40,000 խորանարդ մեթր կազ : Կեանքի բաւական կորուստ կայ :

Պատասխանատու լաւիչ Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՆՈՐ ՊՅՅԱՆԻ

Ֆիգմանճըլար Եղգուշու, Ամբիգան խան

ՀԱՅՈՐ ԿՈՒՆ
ԲԻՆ 50

ԼՐԱԲԱԺՆԻ ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

1909
Դեկ. 13

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԳԱՐԱՆ — Ե ՆՍՏԱՇՐՋՈՆ

ԺԲ. Նիսի (Դեկ. 8) . Առեանը բացուեցաւ ժա-
մը 6ին : Նախորդ նստի ատենադրութեան վաւե-
րացումէն ետեւ ստիպողութեան որոշումով ելեւ-
մըտացոյցի յանձնաժողովին յղուեցաւ Վարչապե-
տական դիրքը , որով կը ներկայացուէր Պաղտա-
տի կուսակալին 6.000 դահ. ամսականով օգնական
մը ապու օրինադիւ մը : Վարչապետական ուրիշ
դիրքը , որով կը ներկայացուէր Նախորդ վար-
չութեան ժամանակ քաղաքական պատճառներով
աքսորուածներու և օտար երկիր փախածներու
օրինադիւ մը , ներքին գործերու յանձնաժողովին
յղուեցաւ : Ստիպողութեան որոշումով ելեւմտա-
ցոյցի և ներքին գործերու յանձնաժողովներուն
յղուեցաւ Վարչապետական ուրիշ դիրքը , որով
կ'ուզուէր Եւմենի կուսակալութեան օգնականի
Յնչուած պաշտօնը վերահաստատել տեղային իշ-
խանութեան խնդրանքով և , Օգոստոսէ մինչեւ
Մարտ , 7 ամսուան թոշակը (404,500 դահ.) ընթա-
ցիկ տարւոյ ելեւմտացոյցն անցընել : Որոշուեցաւ
յաջորդ մը ընտրել տալ Սանապի մէկ երեսփո-
խանին համար , որ Եւմենի մէկ դաւառակին կա-
ռավարիչ կարգուած է Կայս. հրամանով : Ելեւմտա-
ցոյցի յանձնաժողովին յղուեցաւ ելեւմտական նա-
խարարութեան մէկ դիրքը , որով կ'ուզուի 15.000էն
17,500ի բարձրացնել Պաղտատի կուսակալ Նա-
զըմ փաշայի ամսաթոշակը , միտնգամայն հրա-
մանատար կարգուելուն համար , յաւելուածաբա-
ւալ ամսական 10,000 դահ. ծախքի վարկ մը յատ-
կացնել Ներքին գործերու պաշտօնատան այս տար-
ուան չնախատեսուած ծախքերու հաշուէն , իսկ
զաւ տարի ելեւմտացոյցին մէջ անցընել այս վար-
կը : Ստուար մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ
Խորհրդարանական մասնաճիւղի տեղեկագիրը ,
որով կ'առաջարկուէր բեկանել երեսփոխանական
ընտրութիւնը Պալքէսիբե կառավարիչ Սըրրի
պէյի , որ ընտրողներուն վրայ ազդեցութիւնը բա-
նեցուցած և ուրիշ ապօրինութիւններ գործած էր :
Յետոյ ձեռնարկուեցաւ պահեստի սպաներու օրի-
նագծին երկրորդ ընթերցման : Առաջին 16 յօդ-
ուածներուն մեծ մասը նոյնութեամբ , իսկ միւս-
ները դոյզն բարեփոխութեամբ ընդունուեցան :
Մէկուկէս ժամու դադարէ ետեւ նիստը վերսկսու-
ած մը 9ին : Ելեւմտացոյցի յանձնաժողովին յղուե-
ցան ելեւմտական նախարարութեան երկու դիրքեր ,

որոնց միով 12,000 ռսկի վարկ մը կը խնդրուէր
ճանապարհածախս տալու համար նահանգային ժո-
ղովներու անդամներուն և երեսփոխանական ընտ-
րութիւններու առիթով դաւառային կեդրոններու
մէջ հաւաքուող երկրորդ կարգի ընտրողներուն ,
իսկ միւսով կը խնդրուէր 1326ի ելեւմտացոյցն
անցընել մաքսային վերադասութեան խորհրդա-
կանին համար 2,000 դահ. ամսաթոշակ մը կրթա-
կան յանձնաժողովին յղուեցաւ Մուշի մէջ գիշերօ-
թիկ և ցերեկեայ երկրորդական վարժարան մը բա-
նալու և իսլամ և ոչ-իսլամ դպրոցներու նպաս-
տը աւելցնելու առաջարկ մը : Ապա վերսկսու-
ած պահեստի սպաներու օրինագծին քննութիւնը և
ամբողջովին ընդունուեցաւ դոյզն փոփոխութեամբ
Նիստը փակուեցաւ ժամը 10ին , օրակարգ թող-
լով երկու հարցապնդում , մին Լինչի խնդրին վրայ ,
միւսը ալքոլի օրէնքին չկիրարկուելուն վրայ , նաև
Մէճէլէի յանձնաժողովի տեղեկագիրը , եթէ ժա-
մանակը ներէ :

Մայրաքաղաք . Հոչակաւոր օդանաւորդ Մ. Պէ-
րիօ , որու երէկի (կիրակի) վերելքի փորձին հա-
մար հաղարաւոր հանդիսականի նստարան կանգ-
նուած է Թաղսիմի մարդարանին մէջ , հինգշաբ-
թի մայրաքաղաքս ժամանեց իր կնոջ հետ : —
Ջինուորագրութեան նոր օրինագծին համեմատ ,
երկրաքաղաք մը իր զինուոր եղբոր նեցուկ ըլլալու
համար քսանէն աւելի տարիք ունենալու է , մինչ
առաջ տասնութեցը բանական կը դատուէր : —
Քաղաքապետութիւնը որոշեց Էմին Էօնիւ-Պայագի-
տի և Պայագիտ-Գումգափուի փապուղիին համար
մենաշնորհ չտալ , այլ շինութիւնը նուազուրդի
դնել : — Ներքին գործերու նախարարութեան
հրամանով մուխթարներու լոկ հինգ դահ. պիտի
վճարուի փոխանցման գործողութիւններու յատուկ
խմուխապէրներու համար : — Մախսուէի հին
շոգենաւերը քննուեցան և ոմանց գործածումը
արգելուեցաւ : — Մախսուէ կը գրէ թէ Ահմէտ Րի-
զա պէյ Մակեդոնիոյ Յոյն երեսփոխաններուն յայ-
տարարած է թէ մօտերս Աթէնք պիտի երթայ և
Թուրքեյոստանական զինակցութեան մը պայմանադ-
րով պիտի վերադառնայ : — Արտաքին գործերու
նախարարութեան պաշտօնէութիւնը յանձն տուած
է ամսականներու հարիւրին 1ը Օսմ. նաւատոր-
մին նուիրել : — Պարսից դեսպանը պահանջեց ետ
կրնչել Ուրմիոյ Օսմ. հիւպատոսը , աղա Պետրոս :
— Ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան բերմամբ
նորոգուեցաւ խնդիր մը , որ անոյծ մնացած էր
Յունաստանի և Թուրքիոյ միջև : Կառավարու-
թիւնը կ'ուզէ զինուորագրել աղաքն այն Յունա-

հպատակներուն, որոնք 1897ի պատերազմին ժամանակ ստիպուեցան իրենց հպատակութիւնը փոխել և Օսմ. հպատակ ըլլալ: Յոյն կառավարութիւնը կ'ընդդիմանայ, ուստի բանակցութեան պիտի ձեռնարկուի Պոլսոյ և Աթէնքի միջեւ: — Պաղատաւի երկաթուղին Իսթէնտէրուէն և Հալէպէն անցընելու ծրագիրը ընդունուած է բոլոր նախարարներէն, բաց ի մէկէն, որ կը մերժէ ռազմադիտական պատճառներով: — Աւստրիոյ դեսպանը Բ. Դրան յանձնեց Սուլթան Մուհամմէտի անազապղինձէ արձան մը Մորավիոյ գործարանի մը կողմէ նուիրուած ի յիշատակ Օսմ. զօսաշրջիկներուն այցելութեան: — Խորհրդարանական արձակուրդի առթիւ Լոնտոն այցելող Օսմ. երեսփոխանները սիկաոի գեղեցիկ տուփեր ստացան իրենց Անգղիացի պաշտօնակիցներէն: — Գրեթէ բոլոր կուսակալութիւններուն ծանուցուեցաւ թէ որոշուած է ձեռքով կամ գործասեղանով գործող տեղային ճարտարուեստներու զարկ մը տալու համար մրցում մը հաստատել և փոքրիկ սահմանի մը մէջ մրցանակ բաշխել: Պոլսոյ նահանգին յատկացուած գումարն է 160 ոսկի, միւսներուն ալ հաղորդուած են մրցման կազմակերպութեան և մրցանակին բաշխման հրահանգները: — Պետական հաւոյթներու Սեպ. ամսոյ համագումարը նախորդ տարւոյ նոյն ամսուան համագումարէն 19,139,864 դահ. աւելի ելած է: Նուազածներն են միայն զինուորական տուրքը (6,569,423 դահ.) և հեռագրական ու թղթատարական վերատեսչութեան հաւոյթը (587,030):

Նահանգներ. Պատերազմական Ատենան ի բացակայութեան դատեց ու դատապարտեց Պաղէի ջարդին մեղաւորներէն Մարթ Մէհմէտը, Գունտագճը Հասանը, Զեօքիւր Ահմէտը, Թիւֆէնքճիօղլու Մուլա Ֆաքին 10 և 5, իսկ Հաճընցի փախստական Եղիան 10 տարի թիապարտութեան: Վճիռները Կայս. հրամանով հաստատուեցան: — Մարաշի պատերազմական ատենան ալ Գանտաիօղլու Ապտուլլահը և ընկերը Սիւլէյմանը Հայու մը սպանութեան պատճառաւ 15ական տարի թիապարտութեան դատապարտեց: — Ատանայի երկրագործութեան և ճարտարուեստին աստարելու համար կառավարութեան յատկացուեցած 100,000 ոսկիի նպաստէն մինչեւ հիմա 14,580 ոսկի Թարսուսի, 3,147 ոսկի Հաճընի, 2,203 ոսկի Գարսի, 782 ոսկի Տէօթի Եոլի և 3,084 ոսկի Ճէպէլի Պէրէքէթի և չըջակայ գիւղերուն փոխ տրուած են: — Եգիպտոսի մէջ բնակող Օսմ. հայրենասէրներ հեռագրով Օսմ. կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն

րեն Ափր. Տրիպոլիսի Ֆոսֆատի հանքերուն վրայ, զոր շահագործելու մենաշնորհ առնել կը ջանան Եգիպտացի փաշա մը և հելլենահպատակ Յոյն մը: — Որոշուած է Մուսուլի և Պասրայի նահանգները Պաղատաւի կուսակալին իրաւասութեան ենթարկել: — Տրաքի կառավարիչ Զեքի և Գարահիօարը Շարքիի կառավարիչ Վասըֆ պէյերը իրենց պաշտօնները փոխանակեցին: Նաև Գարասիի կառավարիչ Նշանակուեցաւ Ուրֆայի կառավարիչ Մուսթար պէյ, որուն յաջորդեց Փրիզրէնի նախորդ կառավարիչ Յէյդի պէյ: — Սզերդէ Սէհապուլի թղթակիցը նախորդ կառավարիչին թոյլ պաշտօնավարութիւնը կը պախարակէ և կը գովէ նորին, Մէհմէտ Բիզա պէյի, ջանքերը Սահմանադրութիւնը իրականացնելու համար: Սակայն քանի մը Բիւրտ աւազակ ցեղեր յափշտակած են 2,170 ոչխար, վիրաւորած են 3 հոգի և մարդ մը սպաննած են և Իսլամ գիւղէ մը 150 ոչխարներ յափշտակած են: Վանէ եկած հրամանաւորը հաղիւ 4 աւազակ ձերբակալելով ետ դարձած է հակառակ եղած ստիպումներուն որ բոլոր աւազակներն ալ բռնէ: — Երուսաղէմէ կը գրուի թէ տեղւոյն Արաբախօս Օրթոտքանները բռնի 6 վանք զբաւած են և հոն գտնուող Յոյն կրօնաւորները արտաքսած են: — Սանաայէ կը հեռագրուի թէ Պէնի Գիս ցեղէն մաս մը Ասան Հազում ցեղին միանալով յարձակած են Օսմ. զօրքերուն վրայ, բայց ցրուած են զօրքերուն յարձակումին չդիմանալով: — Սէլանիկի Մենլիքի Մէջգովա գիւղը Թողայի տունը գիւղբատուն խումբ մը անձանցներ կը մտնեն և կը խողջխողեն տանտիրոջ աղջիկները և քանի մը զրացիներ, ընդ ամէնը 8 հոգի, և կը փախչին: — Իգլմիրի քաղաքապետ Մուամմէր պէյ իրեն հետ տեսակցող խմբագրի մը յայտնած է թէ Չազըրճալին ձերբակալելու միակ միջոցն է նահանգին գիւղացիները ուրիշ տեղ փոխադրել՝ անոնց արտունակները գնալով և նոր գիւղացիներ բերել ուրիշ տեղերէ: Որովհետեւ, կ'ըսէ, գիւղացիները վախնալով աւաղակապետէն՝ չեն մատներ զայն: — Հալէպի մէջ ժամտախտի նոր դէպքեր պատահած են:

Հայ Ժող. Գաղաք. Ժողովը հինգշաբթի նկատողութեան առաւ Յ. Շահրիկեան էֆէ պատրաստուած և Որբախնամ Յանձնախումբին կողմէ որբերու խնամարկութեան մասին ներկայացուած յիշատակագիրը, և սկզբամբ ընդունեց: Նաեւ Ուսումն. Խորհուրդին մատուցած յայտագրերը նկատողութեան առնելով որոշեց հրահանգ տալ որ զինուորական տարիք ունեցող դաւա-

ուսցի ուսուցիչներուն վկայականներ տրուին առաջնորդներու վկայութիւնով և միմիայն իրենց ընտելացրին մէջ պաշտօնավարելու արտօնութիւնով, և փութացուին Կրթական ծրագրին և Կազմական կանոնագրին վերաքննութեան արդէն սկսուած աշխատութիւնները: — Խառն ժողովը ուրբաթ հաստատեց Հայոց Միացեալ Ընկերութեան կանոնագիրը, զոր Ուսումն. Խորհուրդը քննած և ժողովին յանձնած էր: Նաև Ֆգիպտոսի Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան նպասակը և գործունէութիւնը գնահատելով որոշեց յանձնարարել որ Ս. Պատրիարք Հայրը օրհնութեան կոնդակ մը ղրկէ: — Նոյն օր Ազգ. Ժողովը քուէներու ստուար մեծամասնութիւնով որոշեց ընդունիլ Երուսաղէմի խնդրին քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրը բոլոր իր յարակից եզրակացութիւններով: — Նպաստից Յանձնաժողովին հակակշիռին ներքեւ Կեդր. Վարժարանի նպաստընկալ ուսանողներու պէտքերուն մատակարարութեան համար յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, որուն անդամներն են Մր. Ալէն և Թ. Սուրէնեան, Ա. Շմաւոնեան, Յովհ. Յակոբեան, Միքայէլ Նալպանտեան, Մելքոն Կիրճեան և Պետրոս Ատորունի էֆենդի: — Ս. Յակոբայ Որբանոցին խնամակալութիւնը որոշած է անաչառ քննութիւնէ մը ետքը իրենց ծնողներուն վերադարձընել այն աղաքը որոնք զանազան պաշտպանութիւններով իբրեւ որբ դուռած են նոյն հաստատութեան մէջ: Այս մաքրագործումն արդէն իսկ սկսաւ ՅՅ պատըսպարեալ հեռացնելով: — Օսմ. Պանքան գրով մը կը հաղորդէ Պատրիարքարան թէ Երուսաղէմի մասնաճիւղին հրահանգ տրուած է որեւէ դրամ չվճարել առանց նորընտիր Տեղապահին հաւանութեան: — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին առաջարկութեան վրայ Վարչութիւնը Միացեալ Ընկերութեանէն խնդրեց հոգալ Ատանայի վարժարաններուն զրեւական պիտոյքները: Առաջարկը ընդունուեցաւ և բաւականաչափ գիրք և այլն ղրկուեցան: — Լեոն էֆ. Փախազեան, որ Պատրիարքարանի կողմէ ապահովագրական գործերու քննութեան համար Ատանա ղրկուած էր, վերադարձաւ: — Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարարը, որու մօտ զիմուսներ եղած էին Աւետիս Ահարոնեանը աղաւտ արձակելու համար, Նովոչէրկասքի դատախազին հեռագրած է զբաւականով կամ երաշխաւորութիւնով արձակել զայն, եթէ մասնաւոր արգելքներ չկան: Սակայն դատախազը անհնարին գտած է արձակումը: — Կովկասի Հայաստանի աղէտեալներուն օգնող Հանգանակիչ մասնախումբը իր

վերջին նիստին մէջ Վեհ. Հայրապետին յանձնարարութեան համեմատ որոշած է 3,000 ռուպլ ղրկել Պոլիս Ատանայի արկածեալներուն համար: — Ռուս կառավարութիւնը Վատիկանի համաձայնութիւնով անկախ հոգեւոր վարչութիւն շնորհեց Ռուսաստանի 50,000է աւելի Հայ Կաթողիկոսներուն և անոնց հոգեւոր պետ նշանակեց Սարգիս Վրդ. Տ. Աբրահամեան: — Մուշի Հայ երեւելիներէն Մուշեղ և Աւահվէրաի Մուշի երեսփոխաններուն հեռագրով կը բողոքեն Համիտիէ հեծելագործերու հազարապետ Ռիզա պէյի դէմ, որ իր յափշտակութիւններուն համար դատուելու բերուած էր, բայց առանց բանտարկուելու Իսլամ աղայի մը տունը մը կը հիւրասիրուի: — Զէյթունի Կաթ. փոխանորդ Տ. Վաղարշակ Վրդ. տեղւոյն որբանոցին մատակարարութեան 908—909 տարւոյ հաշիւները ղրկած է, ուրկէ կը տեսնուի թէ 2,400 դահ. պահեստի դրամ և բազմաթիւ գորգ ունի որբանոցը: — Ատլճէվազի ոճրագործներէն 18 հոգի ձերբակալուած և Վան տարուած են դատուելու համար:

Իրաւաստութիւններու ընդարձակում և Երեսփ. Ժողով. Երեսփ. Ժողովը վերջապէս աւարտեց գահաճառին պատասխանը Ինչպէս յայտնի է, անցած օր երբ գահաճառին պատասխանին ամբողջութիւնը ընդունուեցաւ, կէտ մը միայն յարմար դատուեցաւ ճշդել և բացատրել: Ասոր համար այն ետ ղրկուեցաւ յատուկ յանձնաժողովին: Այդ կէտն է «Օսմ. երկիրներէն ամէն մէկին յատուկ վիճակները և տեղական պէտքերը ուշադրութեան առնել»: Խընդիրը կարեւոր էր մեր վարչական կեանքին համար: Ուստի ամէն ոք կը հետաքրքրուէր հասկնալ թէ ի՞նչ կերպով պիտի կատարուի այդ ճշդումը և բացատրութիւնը: Երէկ գոհացում տրուեցաւ այդ հետաքրքրութեան: Երեսփ. Ժողովը կատարեալ բացայայտութիւնով կ'ըսէ. «Մենք կատարելապէս կը գնահատենք այն կարեւորութիւնը, զոր ունի իրաւաստութիւններու ընդարձակումի գրութեան գործադրութիւնը. պէտք է ուշադրութեան առնուի այն կարեւորութիւնը, զոր ունի այդ գրութիւնը, բայց պայմանաւ որ Օսմ. երկիրներու քաղաքական և հոգային միութիւնը ամբողջապէս պահպանուի»:

Այս խօսքերը աւետիս են գաւառացիներուն համար: Մենք իբր մուրհակ կը նկատենք ժողովին այս որոշումը: Մօտ օրէն կուսակալութիւններու վարչութեան օրինագիծը պիտի բերուի Երեսփ. Ժողովին: Տեսնենք ժողովը օրինագիծին վիճաբանութեան առեւ պիտի յարգէ՞ այն տեսութիւնը զոր երեւան բերաւ գահաճառին պատասխանին մէջ: Սխալ է հիմակուընէ կասկածիլ անոր վրայ, որովհետեւ ամէնքս ալ շատ լաւ գիտենք որ

այս երկիրը մեծ թերութիւն մը ունի, ան ալ բոլոր օգտակար բաներուն թուղթի վրայ մնալն է: Ի՞նչ է ասոր պատճառը.—Պաշտօնեաները զուրկ են իրաւասութիւնէ, ամէն խնդրի մէջ իրենք զիրենք անկարող կը զգան: Կաշխատին միշտ իրենց մէջ բարձր պաշտօնեաներու վրայ անցընել այն պատասխանատուութիւնը, զոր ստանձնելու համար ձաղկութիւն չեն դնել: Ասոր հետեւանքով երկրորդ բնութիւն մը եղած է անոնց համար անկարողութիւնը և վարանոտութիւնը և բոլորովին եղծուած է անոնց անձնավատահութեան զգացումը: Ահա պատճառները:

Ի՞նչպէս մը կը պատահի: Վարչային պաշտօնեան, յարկելով աստիճաններու շարքը, հրահանգ կ'ուզէ կեդրոնէն: Ասիկա առիթ կ'ըլլայ շատ մը ժամանակի անցնելուն: Անկէ ետքն ալ անտարակոյս գալիք պատասխանն է պէտք եղածը դործադրել մասնաւոր պարագաներու և պայմաններու համաձայն: Արդէն պաշտօնեան շատ աղէկ գիտէ որ իր առնետները պատասխանը ա՛տ է: Սակայն իր վարանոտութիւնը կ'արգիլէ դինք ու զղակի միջոցներ ձեռք առնելէ: Ան կ'ըսէ. «Ես ժամանակ չահիմ, ի՞նչ կ'ուզէ՛ ան ըլլայ»: Բայց այդ պատճառով ատեն գործը հետզհետէ կը մեծնայ և թէ՛ կառավարութիւնը կը մնաստի մեծապէս, թէ՛ ազգը: Եթէ իրաւասութիւններու ընդարձակումի հիմին վրայ կատարեալ «կուսակալութիւններու օրինադրած» մը շինուի, պաշտօնեաները պիտի ազատին այս վարանոտութենէն: —Հարկաւ ոչ: Թուղթի կտոր մը ոչ մէկ ատեն կրնայ բուժել ընկերակաւն ախտ մը: Ասոր հետ մէկտեղ նոր օրէնքը պաշտօնեաներու որոշ իրաւասութիւններ կու տայ որոշ դործերու համար և ճամբայ կը բանայ վարանումի ջնջուելուն:

Այս ճամբան բանալէ ետքը եթէ կայ բան մը, զոր պէտք է ընել անմիջապէս, ան ալ ժողովուրդը վարժեցնելն է ինքզինքը կառավարելու, ո՛րչափ կարելի է: Այսինքն պէտք է ընդարձակ իրաւասութիւն տալ «Իտարէ»ի ժողովներուն, մասնաւոր կուսակալութիւններու ընդհ. ժողովներուն: Երեսփ. ժողովը չկրնար բաւել կառավարութեան վրայ հսկելու՝ ազգային իշխանութեան տեսակէտին համաձայն: Ժողովուրդը երեսփ. ժողովին միջոցով կառավարութիւնը պատասխանատուութեան կ'ենթարկէ միայն հանրային զգացումին վերաբերող բաներու մէջ: Ժողովուրդը սոսկ կուսակալութեան մը կեանքին վերաբերող դործերու մէջ ալ իր քննիչի իրաւունքը կատարելու համար պէտք ունի ընդարձակ իրաւասութեան տէր «Իտարէ»ի ժողովներուն: «Իտարէ»ի այսինքն վարչային ժո-

ղովներու ընտրութիւնները երեսփոխանական ընտրութիւններէն աւելի մեծ ազդեցութիւն մը կ'ընեն գաւառացի ժողովուրդին մտային մակարդակը բարձրացնելու և անոնց հասկցնելու համար թէ իրենք տէր են երկրին: Հարկ չկայ ըսելու թէ տեղ տեղ աւատապետի մը կշիռը ունեցող «ազդեցիկ»ներու ազդեցութեան պէտք է արգելք դնել ընտրութիւններու ատեն, որովհետեւ միայն ա՛յն ատեն այս ժողովները զէնք մը պիտի ըլլան զբաւեցնելու պաշտպանութեան համար: Այս երկիրը յառաջ պանելու համար ամէնէն տալ թափառած և՛ք մեր ժողովուրդին զգացնել ապրելու համար: Գիւղացի մը, որ կը տեսնէ թէ իր շահածը կառավարութեան ձեռքը կ'անցնի տուրքի և տասանորդի անուանով, թէ նոյն իսկ կառավարութիւնը կը ծախէ իր տունն ու արած՝ դանձելու համար այն տուրքը, որուն վճարումը վեր է իր կարողութենէն, ի՞նչպէս ծոյլ ու յուսահատ չըլլայ: Դեռ այս ոչինչ է: Օրինակի համար գիւղացի մը, որ ճամբու տուրք կու տայ, երբ տեսնէ թէ ոչ մէկ ճամբայ կը շինուի իր օգուալին ծառայող և իր տուած տուրքը ուրիշ կուսակալութեան մէջ ճամբայ չինելու կը ծախսուի, կամ աւելի չիտալ՝ եթէ լուր չունենայ թէ ինչի՛ կը ծախսուի իր բաւարարման արհեստին ինչպէս կը նայի կառավարութեան: Ասոր համար երեսփ. ժողովը իրաւասութիւններու ընդարձակումի գրութեան մէջ, որուն գործադրութիւնը շատ կարեւոր կը տեսնէ, պարտի ներմուծել սա տեսութիւնը: «Ժողովուրդին ցուցնել թէ ինք կ'օգտուի իր տուած տուրքէն» և գծնէ պարտի աշխատիլ որ ճամբու և կրթութեան համար առնուած արուքերը մնան կուսակալութեան մէջ:

Եթէ մեր թուած կերպով ատանձնաշնորհումներ տրուին կուսակալութիւններու ժողովուրդին՝ հաւասարութիւնը կատարեալ կերպով յարգելու պայմանով, և եթէ ժողովուրդին զգացնել արուի ինքզինքը կառավարելու քաղցրութիւնը, ոչինչ կատարուած կ'ըլլայ «Օմ. երկիրներու քաղաքակալ և հողային միութեան» գէժ: Ասոր համար չեն տարակուսիր որ իրաւասութիւններու ընդարձակումի այն տեսութիւնը, զոր երեսփ. ժողովը պաշտօնապէս ճշդեց և բացատրեց դահաճառին պատասխանին մէջ, կ'ընենք և ասանկ հիմերու:

ԵՒՆԻ ՂԱԿԷՆ

Պատասխանատու լուր՝ Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՎՈՐ ՊՅՈՒՆԵԱՆ

Ֆինանսերի եղբայր, Ամերիկացի խաղ

Կ. պոլսոյ Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ օրհորդներու Օժանդակ ընկերակցութիւնը դողնոց և թէյ պիտի վաճառէ Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ (Այնալըչէ-մէ) դպրոցայարկին մէջ Դեկ. 17ի ուրբաթ օրը ժամը 2էն մինչև 5 (Ը. Ե.) :

“ՊԱՐՏԻՉԱԿ”

Ամերիկարնակ մեր չրջանաւարտ և կիսաւարտ բազմաթիւ ընկերները Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի Ընթացաւարտից Ընկերութեան պատկերազարդ կիսամեայնոր հանդէսին — Պարտիզակ — Ա. թիւը, որ հրապարակ ելած է այնքան ճոխ պարունակութեամբ, կրնան գտնել մեր չրջանաւարտներէն Տիար Լոգոֆէթ Յ. Մօրուքեանի քով, որուն հասցէն է .

Mr. L. H. Moroukian, c/o S. G. Telfeyan Esq., 7 East 17 St., New York City, U. S. A.

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՅՈՅՑ

1910

21 դեկտեմբեր

Ընդարձակը 3½ դուրուշ, համաժողով 60 փարս : Հասոյթը Արեւելեան Որբանոցին յատկացելու : Օրացոյցը 352 էջ ունի . ամէն սևոթի, հասակի, դասակարգի և պարագայի յարմար և օգտակար : Տոմարական դիտելիքներէ զատ կան անջատ մասեր, 1. Բարոյախօսական, 2. Ընտանեկան, 3. Հարցարան, 4. Առողջական, 5. Կնոջ Տասնարանեան, 6. Բժշկական, 7. Երկրագործական, 8. Պատմական, 9. Գրտական, 10. Արուեստական, 11. Գրական, 12. Կենսագրական, 13. Այլևայլ, 14. Զուարճալիք և 15. Մրցանակաւոր 6 խնդիրներ և Ազգերի Միայն մեր կանոնաւոր բաժանորդներուն բաւելու չափ հրատարակուած ըլլալով փութալ զնկ դեռ չպատուած : 5—10

ՏԱՃԱՐ

Կրօնա—Եկեղեցական կիսամեայ հանդէս : Պոլսոյ համար տարեկան 35 դահ. : Գաւառաց համար տարեկան 40 դահ. : Արտասահմանի համար տարեկան 40 ֆրանք : Զեռքէ կը ծախուի պրակը 50 փարս :

Հասցէ

ارمنيجه «داجار» غزوة سي اداره خانه سي باب عالي

ابو السعود زوقاني نومرو ٢٧

Rédaction de la Revue «Dadjar» 27, Rue Sépétdjiler, Av. de la S. Porte, Constantinople. (Turquie)

Ամբողջութիւն Տաճար Հանդէսի

Պապը Ալի ճառատէսի, Սէփէթճիլէր փողոց, թիւ 27.

1909ի Գեղունին իր սովորական դիրքով լոյս պիտի տեսնէ Դեկտեմբերի վերջերը իբր Բացառիկ թիւ մը՝ ի նպատակ կիրկիկոյ աղետեալներու : Անոնք որոնք իրենց թշուառ հայրենակիցներուն փոքր նպատակ մը ընելու տրամադիր են՝ իրենց ստուին վրայ պիտի ունենան չքեղ Գեղունին, որ պիտի զարդարուի աղգային և Եւրոպայի նշանաւոր դրագէտներու յօգուածներով, համաշխարհային գեղարուեստական նկարներով, աղգային և համաղգային կեանքը պատմող պատկերներով :

Դիմն է՝ 50 դահեկան, 10 ֆր. 4 ր. 2 տոլար : (Բարակ թուղթի վրայ տպուած կ'որժէ 30 դ. 6 ֆր. 2,50 ր. 1,25 տ. Դիմել՝ «Bazmavep» Venise (Italie).

Մեզի դիմում է բերել. Հայոց Պարտիզակ. Պատկերազարդ : Միջին Ա. Դաւիթ Խաչկոնցի այս գործը կը բաղկանայ 182 էջէ, արժանի է ուսուցչինեւրու ուշադրութեան : Հրատարակութիւն Սիւնեաց դրատան, Ա. Պ. Եազըճեան և Ընկ. Գին 7 դահ. :

Պարտիզակ — Քարտաւար Աշխարհաբանութիւն, Տարրական դասընթացք, Երկամեայ չրջան : Բաւազրութիւն, հիմնովին բարեփոխուած ու ճոխացած : Դաւիթ Խաչկոնց : Մեծադիր 80 էջ, դին 5½ դահ. : Կեդրոնատեղի Սիւնեաց Գրատուն, 11 Պազըճեալար, Սուլթան Համամ, Կ. պոլիս :

Յրանաւոր Բաւաբ. Պատկերազարդ : Իշխան Գուրտան Լուսինեան : 48, 49 պրակները հրատարակ ելան : Բաժնեկրին է 20 ֆրանք, գաւառի համար 23, ծախքը հրատարակչին վրայ : Կեդրոնատեղի Արծիւ դրավաճառանոց : Պրակը 40 փարս ամէն դրավաճառի և լրագրավաճառի քով :

Ուրախ է Պարտիզակ Հայոց է Սիւնեաց Մեծ Պարտիզակ Հարստութիւն : Գրեց Տր. Ն. Տաղաւարեան : Բ. տպագրութիւն բարեփոխուած : Էջ 133, դին 5 դահ. : Կեդրոնատեղի Մատթէոսեան դրավաճառանոց, Ֆինճանճեալար, Կ. պոլիս :

Մեզի հաւանութիւն Եւ Ոգեհարցութիւն. Յովհ. Գաղանճեան : Համակրելի հեղինակին այս շահեկան աշխատասիրութիւնը ունի 143 էջ և բաժնուած է եօթը զուխներու, որոնց նիւթերն են ինքնաթիւլարութիւն, թեղադրութիւն, մագնիսականութիւն և կամքին ոյժը, քնածութիւն կամ մագնիսական քուն, մտաւոր թեղադրութիւն, մտածումներու փոխանցում և հեռակրութիւն, ոգեհարցութիւն և մէտիոմութիւն : Դին 6 դահ. : Վաճառման Կեդրոնատեղի Պալենց Գրատուն :

Կ. պոլսոյ Ե. Բ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամը 9.45ին (Ը. Թ.) Միջին Հառախի մէջ, Գում դափու :

Ա. Ի. Ե. ՏԱ. Բ. Ե. Բ

1910 ՏԱՐԻՈՅ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Կրօնական, Ընկերային, Դրական և Քաղաքական բաժիններով:

Պիտի պարունակէ

1. Խճագրականութիւն և «Հրէշը» ընդհ. վերնագրին տակ աշխարհի կարեւոր այժմեութիւններուն վրայ տեսութիւններ:
2. Ներքին կեանք. Լուրջ և հոգեւոր խորհրդածութիւններ:
3. Պարկերէն. Իրական կեանքէ քաղուած պղտիկ պատմութիւններ:
4. Դէպքեր. Այս բաժինը պիտի խմբագրէ ծանօթ համալսարանական Տիար Միքայէլ Մինասեան, Պոթընի մէջ 7 տարի շարունակ հրատարակուած Լ. յ. դիտական պարբերականին մասնագէտ խմբագիրը:
5. Յօդուածներ.
6. Լրագրութիւն.
7. Տղայաց Բաժին. Պատկերազարդ, ամիսը մէկ անդամ, թէ՛ Հայերէն և թէ՛ Թուրքերէն Աւետարաններու մէջ:
8. Շէքրսիի ռոմանտիկութիւններ (պատմուածքի վերածուած հանրածանօթ Չարլզ Լէմի կողմէ) ամէն շաբթու:

Տարեկան բաժանորդագրութիւն, կանխիկ, Թուրքիոյ համար 40 Դան, արժամ, արտասահմանի համար 10 ֆրանք, 8 շիլին, 2 տոլար:

Դրպանի Օրացոյց-Յուշատեարը պատրաստ է և պիտի ղրկուի 1910ի՝ բոլոր բաժանորդներուն:

Չէքեր, գրամական գումարներ և գործի վերաբերեալ ամէն նամակներ ուղղուելու են առ.

Վեր. Հ. Մ. Ալէն

Rev. H. M. Allen

استانبولده

15, Պայպըլ-Հատու

Bible-House

آمریقان خانده ۱۵ نومرولی اوطده

Կ. պոլիս

Constantinople

مستر آلان جنابلیرینه

ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 18, 1909

ԹԻՒ 51

ԱՐՏՈՆԱՏԷՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Հայերու քարեկամ մը

Երկու հիւլներուն պատմութիւնը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Անոր հրիտակը

ԳԻՏԱԿԱՆ

Հակառակմարտ համաճարակներու դէմ

Զ. Մ. ՔԻՍ

ՅՕԳՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Անցնող տարին եւ Տարօնի երկիրը

ՄԻԶՐԱՆ Յ. ԳՍԲԻԷԼԵԱՆ

Միջազգային ընկերվարութիւնը

ՅՈՎՀ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հայ կեանքը

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

اوده داپر هفته لى غزته — در سعادته بايل هاوسده

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԷԼԻԱՖՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեկ

Հ. Ս. Պարսնըմ

Յ. Գ. Գրիգորեան

Պատշէլ Հասցէ, Սթամբուլ

Կ. Պոլիս, Թուրքիոյ

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

H. K. KRIKORIAN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40

U. S. A. \$ 2

England Shils. 8

Other countries Fra. 10

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բաժնեդէն 40 ԴՃ.

Ամբիկայի համար 2 Տար.

Ամբիկայի ,, 8 ԴՃ.

Ուրիշ համար ,, 10 ԴՃ.

Ձեռքէ համար 30 ԴՃ.

Մանուցման գիները

չափաւոր

ԲՐՈՑ. Վ. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՐԲԱԳՐՈՒԱԾ ԵՒ ՄԵԾԱՊԷՍ ՃՈՒԱՅՈՒԱԾ
ԹՈՒՂԹԸ, ԿԱԶՄԸ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ

Գաւառի ուսանողներու դիւրութեան համար գինը 40 դր. ի զեղչուած է
Կեդրոնատեղի Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ Վաճառատունը, 27, Ֆինճանճըլար, Կ. Պոլիս:
Նաեւ Մայրաքաղաքիս և Գաւառներու բոլոր ԴրաՎաճառներու քով: